

ÖSSZEFOGLALÓ JELENTÉS

a vagyonekobbzással kapcsolatos ügyészégi gyakorlat vizsgálatáról

A Legfőbb Ügyészség 2016. évi vizsgálati tervének A/II/1. pontja írta elő a vagyonekobbzással összefüggő ügyészégi gyakorlat áttekintését.

A vizsgálat két megyei főügyészség, és ezek járási ügyészségeinek, valamint egy fellebbviteli főügyészség azon ügyeit érintette, ahol a bíróság 2015. I. félévében jogerős ügyszöntő határozatot hozott, illetve ahol a vagyonekobbzásról különleges eljárásban rendelkezett.

A vizsgálat célja a vagyonekobbzással összefüggő ügyészégi gyakorlat elemzése volt: miként érvényesülnek abban az anyagi jogi rendelkezések valamint a jogalkalmazás számára irányadó jogegységi határozatban, kollégiumi véleményekben és eseti döntésekben foglaltak.

Az összefoglaló jelentés a vizsgálatl érintett főügyészségektől bekért bírósági iratok és ügyészégi házi iratok alapján készült.

I.

A vizsgálat jogi háttere

A vagyonekobbzást a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (továbbiakban: régi Btk.) egészen 2002. március 31. napjáig a mellékbüntetések között sorolta fel. Kezdetben a mellékbüntetés kiszabására csak akkor kerülhetett sor, ha a régi Btk. Különös Része az adott bűncselekmény esetén ezt lehetővé tette, illetve ha a bűncselekményt haszonszerzés végett követték el, feltéve mindkét esetben, hogy az elkövetőnek megfelelő vagyona volt. A vagyonekobbzás alkalmazása háromévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés mellett kötelező volt, míg végrehajtandó szabadságvesztés mellett e mellékbüntetés kiszabására lehetőség volt. Az 1993. évi XVII. törvény megszüntette a vagyonekobbzás kötelező esetét, így bírói mérlegeléstől függött e mellékbüntetés kiszabása a haszonszerzés céljából elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt és megfelelő vagyonnal rendelkező elkövető esetén. Az 1997. évi LXXIII. törvény visszahozta a vagyonekobbzás kötelező eseteit, egyrészt a bűnszervezet létrehozásának büntette esetén, valamint akkor, ha a

bűncselekményt bűnszervezet tagjaként követték el és ez a bűncselekmény minősítő körülménye volt. Még ezekben a kötelező esetekben is feltétel volt azonban, hogy az elkövető a cselekményt haszonszerzés végett kövesse el, megfelelő vagyonnal rendelkezzen, és vele szemben végrehajtandó szabadságvesztést szabjanak ki. Az 1998. évi LXXXVII. törvény jelentős változást hozott, ugyanis mind végrehajtandó, mind végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés esetén kötelezővé tette a vagyoneklobzás alkalmazását arra a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonra, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett, vagy amely e vagyon helyébe lépett. A továbbiakban tehát a haszonszerzési célzat és a megfelelő vagyon már nem volt jogszabályi feltétel a mellékbüntetés alkalmazása szempontjából. A 2001. évi CXXI. törvény a régi Btk. 77/B. §-ának és 77/C. §-ának beiktatásával a vagyoneklobzást 2002. április 01. napjával az intézkedések közé emelte át. A vagyoneklobzás szabályozása az elkövető vagyoni helyzetét illetően alapvetően az eredeti - a bűncselekmény elkövetése előtti - állapot visszaállítását célozta. A törvényalkotó ezen szabályozással azt kívánta elérni, hogy a bűnös úton szerzett vagyon, jövedelem a későbbiekben ne képezhesse újabb bűncselekmény elkövetésének anyagi bázisát. A jogszabály-módosítás kibővítette az intézkedés alkalmazási körét, így pl. a bűncselekmény elkövetése céljából, az ahhoz szükséges vagy azt könnyítő feltételek biztosítására adott vagy arra szánt vagyon elvonását is előírta, valamint kötelezővé tette a vagyoneklobzást akkor is, ha a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonnal harmadik személy vagy gazdálkodó szervezet gazdagodott. Ezt követően a vagyoneklobzás elrendelésének okai némileg kibővültek, a 2003. évi II. törvény az adott vagyoni előny tárgyára, a 2009. évi CLXIII. törvény pedig már az ígért vagyoni előny tárgyára is kötelezővé tette a vagyoneklobzást.

Meg kell ugyanakkor jegyezni azt is, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) szerint vagyoneklobzás alá eső vagyon egy részét a régi Btk. az eklobzás keretében vonta el. Így már a régi Btk. hatályba lépésekor is eklobzás alá tartozott az a dolog, amit az elkövető a tulajdonostól vagy annak hozzájárulásától mástól, a bűncselekmény elkövetéséért kapott, valamint az adott vagyoni előny tárgya is. Az 1998. évi LXXXVII. törvény már azon anyagi eszköz eklobzását is kötelezővé tette, amelyet a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltattak, a bűncselekmény elkövetéséhez használtak, vagy arra szántak. A 2001. évi CXXI. törvénnyel az addig eklobzás útján elvont dolog és anyagi eszköz már vagyoneklobzás alá esett.

A Btk. 74. §-a (1) bekezdésének jelenleg hatályos szövege szerint vagyonekobjást kell elrendelni a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonra, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett, vagy amely az ilyen vagyon helyébe lépett. Szintén el kell vonni azt a vagyont is, amelyet az elkövető a bűnszervezetben való részvétele ideje alatt, vagy a kábítószer-kereskedelem vagy az embercsempészség elkövetője a bűncselekmény elkövetésének ideje alatt szerzett. Vagyonekobjás alá esik a bűncselekmény elkövetése céljából, az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatott vagy arra szánt vagyon, végül az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya is.

Vagyonekobjásnak - az intézkedés jellegére tekintettel - nem csupán az elkövetővel szemben van helye. Így a Btk. 74. §-ának (2) bekezdése kötelezővé teszi a vagyonekobjást akkor is, ha a bűncselekmény elkövetéséből eredő, annak elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyonnal más személy vagy gazdálkodó szervezet gazdagodott, a (3) bekezdés szerint pedig a bűncselekmény során gazdagodott elkövető halála, illetve a gazdálkodó szervezet átalakulása esetén a jogutóddal szemben is kötelezővé teszi a vagyonekobjást a jogutódlással érintett vagyonra.

Szintén a vagyonekobjás intézkedés jellegéből következik, hogy azt akkor is el kell rendelni, ha az elkövető bűnösségének megállapítására valamilyen okból nem kerülhet sor. Így a Btk. 75. §-ának (2) bekezdése szerint az intézkedés elrendelésének akkor is helye van, ha az elkövető gyermekkor, kóros elmeállapot vagy törvényben meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt nem büntethető. Emellett az intézkedés megrovás esetén, valamint akkor is alkalmazandó, ha az a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott különleges védelem időtartama alatt nem hajtható végre.

A vagyonekobjás anyagi jogi akadályaként határozza meg a Btk. 74. §-ának (5) bekezdése azt az esetet, amikor a vagyon a polgári jogi igény fedezetéül szolgál. Szintén kizárja az intézkedést a jogszabály a jóhiszeműen és ellenérték fejében szerzett vagyonra. A bűnszervezet valamint a kábítószer-kereskedelem elkövetésének ideje alatt szerzett vagyon akkor mentesül a vagyonekobjás alól, ha annak törvényes eredetét – a Btk. 74. §-ának (4) bekezdése szerinti fordított bizonyítási teherre figyelemmel – bizonyítják.

A vagyonekobjásra vonatkozó anyagi jogi rendelkezések összevetéséből következik, hogy a vagyonekobjást elsősorban a bűncselekményből eredő vagyona, másodsorban az ennek helyébe lépő vagyona, mindezek hiányában – ha a vagyon nem lelhető fel, vagy a vagyonekobjás alá eső vagyon az egyéb vagyontól nem vagy aránytalan nehézséggel különíthető el – pénzösszegben kifejezve kell elrendelni.

A Kúria, illetve annak jogelődjeként a Legfelsőbb Bíróság jogegységi határozatban és több büntető kollégiumi véleményben is szabályozta a vagyonekobjással kapcsolatos anyagi jogi kérdéseket.

Az **1/2008. BJE** számú büntető jogegységi határozat szerint az 1978. évi IV. törvény 77/B. §-a (1) bekezdésének a) és d) pontjára figyelemmel a kábítószerrel visszaélés bűncselekményének elkövetőjével szemben a kábítószer értékesítésével összefüggő vagyona vagyonekobjást kell elrendelni. A vagyonekobjás nem korlátozható az értékesítéssel elért nyereségre. Azt a bűncselekménnyel összefüggő teljes vagyona el kell rendelni, függetlenül a kábítószer megszerzésére fordított vagyon mértékétől, illetve attól, hogy a kábítószer értékesítése az elkövető számára nyereséges vagy veszteséges volt-e; a vagyonekobjás mértéke nem csökkenthető a kábítószer megszerzésével összefüggő kiadásokkal.

A vagyonekobjásról szóló **69/2008. BK vélemény** egyértelműsítette, hogy a vagyonekobjás célja a bűnös úton elért vagyongyarapodás elvonása. Megállapította, hogy nem lehet vagyonekobjást elrendelni arra a vagyona (vagyontárgyra), amelyet a sértettnek kell kiadni vagy visszaadni, vagy amely a sértetthez már visszajutott. Amennyiben a bűnös úton elért vagyongyarapodás a polgári jogi igény megítélésével kimerül, nincs helye vagyonekobjásnak. Abban az esetben azonban, ha a megítélt polgári jogi igény a vagyongyarapodásnak csak egy részét meríti ki, a fennmaradó részre - az egyéb törvényi feltételek fennállása esetén - vagyonekobjást kell elrendelni. A Bkv. kifejtette, hogy a polgári jogi igény érvényesítésének egyéb törvényes útra utasítása esetén a Btk. 74. §-a (5) bekezdésének a) pontja szerinti rendelkezés nem akadályozza a vagyonekobjás elrendelésének, amennyiben annak egyéb törvényi feltételei fennállnak. Végül utalt arra is, hogy ha a bűncselekményt többen követték el, minden egyes elkövetőnél külön-külön kell vizsgálni, hogy a vagyonekobjás elrendelésének feltételei fennállnak-e. Az intézkedés nem rendelhető el és nem hajtható végre egyetemlegesen.

A korrupciós bűncselekmények kapcsán a vagyonekobjás elrendeléséről hozott **78/2009. BK vélemény** szerint, amennyiben a Btk. XXVII. Fejezete szerinti korrupciós bűncselekmény valamelyikének elkövetése során a passzív vesztegető az aktív vesztegetőtől a vagyoni előnyt

megszerzi, vele szemben arra, mint a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyonra a Btk. 74. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján vagyonekobbzást kell elrendelni. A Bkv. kifejtette, hogy a Btk. 74. §-a (1) bekezdésének f) pontjára figyelemmel az ígért vagyoni előny tárgyára is vagyonekobbzást kell elrendelni. A passzív vesztegetővel szemben azonban nem lehet vagyonekobbzást elrendelni, ha a bűncselekmény elkövetése révén, vagy azzal összefüggésben nem szerezte meg a vagyoni előnyt; ilyenkor az intézkedést az ígért vagyoni előny tárgyára az aktív vesztegetővel szemben kell alkalmazni. A Bkv. úgy rendelkezett, hogy az ígért vagyoni előnyre a vagyonekobbzás elrendelésének az aktív vesztegetővel szemben is csak akkor van helye, ha az ígért vagyoni előny tárgya az elkövetést megelőzően az elkövető rendelkezésére állt, és azt bizonyítottan arra szánta, hogy vagyoni előnyként a passzív vesztegetőnek juttassa. A Bkv. megállapítása szerint ha az aktív vesztegető birtokából már kikerült a vesztegetésre szánt vagyoni előny, de az még nem került a passzív vesztegető birtokába, a vagyonekobbzást a Btk. 74. §-a (1) bekezdésének f) pontja alapján az ígért vagyoni előny tárgyára az aktív vesztegetővel szemben kell elrendelni. Végül hivatkozott arra, hogy nincs helye a Btk. 74. §-a (1) bekezdésének f) pontja alapján az ígért vagyoni előny tárgyára vagyonekobbzás elrendelésének, ha annak tulajdonosa nem az elkövető, kivéve, ha a tulajdonos az elkövetésről előzetesen tudott.

A vagyonekobbzás egyetemleges alkalmazásának tilalmáról, illetve a részesekkel szembeni alkalmazásáról szóló **95/2011. BK vélemény** szerint a Btk. 74. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerinti vagyonekobbzás egyetemleges alkalmazásának nincs helye; azt a társtettesek mellett a részesekkel - a felbujtóval, a bűnsegéddel - szemben is külön-külön kell alkalmazni arra a vagyonra, amelyhez a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben jutottak. Kifejtette, hogy az orgazdával szemben az általa a Btk. 379. §-ába ütköző módon megszerzett, a költségvetési csalásból származó, vámellenőrzés alól elvont nem közösségi árura, jövedéki adózás alól elvont termékre, valamint a lopás, sikkasztás, csalás, hűtlen kezelés, rablás, kifosztás, zsarolás, jogtalan elsajátítás, orgazdaság tárgyát képező vagyonra vagyonekobbzást kell elrendelni. Annak a költségvetést károsító, illetve vagyon elleni bűncselekménynek az elkövetőjével szemben pedig, akitől az orgazda az alapbűncselekmény tárgyát képező vagyont megszerezte, az általa az orgazdától szerzett vagyonra kell a vagyonekobbzást elrendelni. A költségvetési csalással összefüggésben a Bkv. úgy határozott, hogy az elkövetővel szemben akkor, ha a bűncselekmény a költségvetésbe történő befizetési kötelezettséggel függ össze, a költségvetési bevétel csökkenésével azonos mértékű vagyonekobbzást kell elrendelni. Ugyanez irányadó akkor, ha az elkövető a költségvetésbe történő befizetési kötelezettséggel kapcsolatos kedvezményt veszi jogosulatlanul igénybe, azzal azonban, hogy ilyenkor a vagyonekobbzás mértékénél a jogosulatlanul igénybe vett kedvezmény az irányadó. Amennyiben a költségvetési csalás azzal valósul meg, hogy a költségvetésből származó pénzeszközöket a jóváhagyott céltól eltérően használja fel az elkövető, a vagyonekobbzás mértékénél a jóváhagyott céltól eltérően felhasznált pénzeszközökre kell figyelemmel lenni. A Bkv. szerint a kétszeres elvonás tilalmára

tekintettel akkor, ha a kiesett bevétel megfizetésére, a jogosulatlanul igénybe vett kedvezmény, illetve a jóváhagyott céltól eltérően felhasznált pénzeszközök visszafizetésére az annak kapcsán eljárni jogosult hatóság az elkövetőt vagy azt a gazdálkodó szervezetet, amelyik azzal gazdagodott, már kötelezte, nincs helye vagyonekobbzás alkalmazásának. Amennyiben a kötelezés nem éri el a bíróság által megállapított bevételkiesés, jogosulatlanul igénybe vett kedvezmény, illetve a jóváhagyott céltól eltérő felhasználás mértékét, az intézkedést - az egyéb feltételek fennállása esetén - a fennmaradó részre kell alkalmazni. Végül utalt arra is a Bkv., hogy a vagyonekobbzást az elkövetővel szemben, illetve akkor, ha az ilyen vagyonnal nem az elkövető, hanem gazdálkodó szervezet gazdagodott, az utóbbival szemben kell elrendelni.

II.

A vizsgált ügyek áttekintése

Az összefoglaló jelentés elkészítéséhez 162 büntetőügy tételes, túlnyomórészt a teljes bírósági iratot is magában foglaló áttekintésére került sor. Azokban az ügyekben, ahol bírósági iratok nem álltak rendelkezésre, az ügyészégi házi iratok – elsősorban a vádirat valamint az ügydöntő határozatok – alapján került sor a vizsgálat elvégzésére.

A megvizsgált ügyekben jellemző volt, hogy a vagyonekobbzás jogalapjával és annak összecszerúségével kapcsolatban a bírósági határozatok nem tartalmaztak részletesebb okfejtést. Ekörben rendszerint az alkalmazott jogszabályhelyre utaltak a törvényszöveg idézése mellett. Erre figyelemmel ott, ahol több terhelt illetve több részcselekmény miatt folyt az eljárás, elsősorban a vagyonekobbzás összecszerúségéből, a polgári jogi igénnyel kapcsolatos rendelkezésből, a kár esetleges megtérülését rögzítő tényállásrészekből lehetett következtetni a bíróság álláspontjára. Amennyiben pedig a bíróság ügydöntő határozata elsőfokon jogerőre emelkedett, vagy az ügyészi fellebbezés illetve a másodfokú ügyészi nyilatkozat az elsőfokú bíróságnak a vagyonekobbzással kapcsolatos rendelkezését nem sérelmezte, úgy értelemszerűen az elsőfokú ügydöntő határozatnak a vagyonekobbzással kapcsolatos okfejtését az ügyészi állásponttal egyezőnek kellett tekinteni.

III.

A vagyonekobbzással kapcsolatos ügyészi jogalkalmazói gyakorlatra vonatkozó részletes megállapítások

III/A. A vagyonekobbzás célja

A vagyonekobbzás célja elsősorban a bűncselekmény elkövetése révén szerzett vagyongyarapodás elvonása. Ebből következik, hogy ha a bűncselekmény jellegénél fogva sem az elkövetőnél, sem másnál nem következhetett be gazdagodás, úgy vagyonekobbzásnak nincs helye.

Az egyik járási ügyészség ügyében irányadó tényállás lényege szerint a terhelt egy borozóban ittas állapotban garázda magatartást tanúsított, ennek során a poharak összetörésével és a bejáratú ajtó ablaküvegének betörésével 4.252 Ft rongálási kárt is okozott. A járásbíróóság a garázdaság vétségében elsőfokon jogerősen elmarasztalt terhelttel szemben 4.252 Ft összegre vagyonekobbzást rendelt el.

Az a körülmény, hogy az említett ügyben a terhelt által elkövetett cselekmény miatt a sértettnek kára keletkezett, még nem jelenti szükségszerűen azt, hogy a terhelt a rongálási kár mértékének megfelelő vagyont szerzett. Vagyongyarapodás hiányában a rongálás elkövetőjével szemben vagyonekobbzásnak nincs helye (BH2013.11.). Erre figyelemmel a példaként említett ügyben az elsőfokú ítélet tudomásul vétele helyett a vagyonekobbzás tekintetében fellebbezés bejelentése lett volna indokolt. Ebben az esetben a felülbíróalat a Be. 348. §-ának (3) bekezdése alapján egyebekben is korlátozott terjedelmű, ha ugyanis a fellebbezés kizárólag a vagyonekobbzásra vonatkozik, úgy a másodfokú bíróóság az ítéletnek csak ezt a részét bírálja felül. A járási ügyészség a jogorvoslati nyilatkozat írásba foglalásakor észlelte, hogy a vagyonekobbzással kapcsolatos ítéleti rendelkezés törvénysértő, így a Be. 570. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerinti különleges eljárás lefolytatására tett indítványt, ennek helyt adva a bíróóság a vagyonekobbzást mellőzte.

A fentiekhez hasonlóan a dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás elkövetőjével szemben a dolog elleni erőszakkal okozott kár összegét a vagyonekobbzás összegének meghatározásakor figyelmen kívül kell hagyni. Ezzel kapcsolatban az ügyészi és a bíróói gyakorlat is egységes.

III/B. A vagyonekobbzás és a kár tényleges megtérülése

III/B/1.

Amennyiben a büntetőeljárás során a terhelttől a vagyon elleni bűncselekmény során eltulajdonított értéktárgyakat vagy azok egy részét lefoglalták és a sértettnek kiadták, úgy a

bűncselekménnyel összefüggésben bekövetkezett gazdagodás a terhelt oldalán megszűnt illetve annak mértéke csökkent. Hasonló a helyzet akkor, ha az okozott kárt a terhelt az eljárás során egészben vagy részben – akár közvetítői eljárás során - megtéríti. A vagyonelkobzás rendeltetéséből következik, hogy a terhelttől a sértetthez visszakerült érték illetve a terhelt által megtérített kár tekintetében vagyonelkobzásnak nincs helye, mivel ezekben az esetekben a bűncselekményt megelőző vagyoni állapot a sértett valamint az elkövető szempontjából egyaránt visszaállt (69. Bkv. II. pontja). A BH2014.261. számon közzétett eseti döntés szerint nem rendelhető el vagyonelkobzás, ha a sértett kára lefoglalással és kiadással megtérült. Ezen eseti döntés alapját olyan bűncselekmény képezte, ahol tettenérés folytán a terhelttől foglalták le az eltulajdonított gázolajat, majd azt a sértettnek kiadták. A 69. BKv. valamint a BH2014.261. számú eseti döntés helyes értelmezése azonban csak az lehet, hogy a sértett kárának megtérülése a vagyonelkobzást akkor zárja ki, ha ez egyúttal az elkövetői oldalon a bűncselekménnyel összefüggésben bekövetkezett vagyongyarapodás megszűnését eredményezte.

A vizsgálattal érintett egyik ügyben a járási ügyészség helyesen mellőzte a vagyonelkobzásra irányuló indítvány megtételét a lopással vádolt I. rendű vádlottal szemben, mivel valamennyi eltulajdonított értéktárgyat lefoglalták tőle, mielőtt azokat értékesíteni tudta volna.

Amennyiben a sértettől eltulajdonított tárgyakra csak egy részét foglalják le az elkövetőtől, úgy – polgári jogi igény hiányában – a többi eltulajdonított idegen dolog tekintetében a pénzösszegben kifejezett vagyonelkobzásnak nincs akadálya.

Az elkövetőnél keletkezett vagyongyarapodás elvonása miatti kármegtérülést az ügyészi és bírósági gyakorlat sem mindig vette azonban figyelembe a vagyonelkobzás alkalmazásakor.

Az egyik járási ügyészség ügyében a vádirati tényállás szerint az I. és II. rendű vádlott – a III. és IV. rendű vádlottak rábírására – a sértettől erőszak alkalmazásával eltulajdonította annak mobiltelefonját, a benne lévő memóriakártyával, SIM kártyával és a hozzá tartozó headsettel együtt. Az eltulajdonított tárgyak értéke 58.580 Ft volt. A vádiratban az ügyészség indítványt tett arra, hogy a bíróság az I. és II. rendű vádlottakkal szemben 58.580 Ft erejéig fele-fele arányban rendeljen el vagyonelkobzást. Az indítvány megfogalmazásakor azonban figyelmen kívül maradt, hogy – a SIM kártya kivételével - már a nyomozás során lefoglalták és a sértettnek kiadták az eltulajdonított értékeket, ezt a körülményt a vádirati tényállás sem tartalmazta.

Egy másik ügyben a vádlott – más cselekmény mellett - a sértett kerítéssel körbevett ingatlanának udvarára bement, majd onnan 39 kg, 905 Ft értékű tűzifát tulajdonított el, majd azt elszállította azzal, hogy értékesíti. A nyomozó hatóság azonban azt még az értékesítést megelőzően lefoglalta és a sértettnek kiadta. Ugyanezen ügyben a vádlott egy másik sértett csukott, de be nem zárt lakóingatlanába besurrant és onnan egy 10.000 Ft értékű lapmonitort tulajdonított el a hozzá tartozó kábelekkel együtt. A vádlott a lapmonitort 1.000 Ft-ért értékesítette egy harmadik személynek, akitől utóbb azt a nyomozó hatóság lefoglalta és a sértettnek kiadta. A vádiratban az ügyész a két lopási cselekmény kapcsán 10.905 Ft összegű vagyonekobzásra tett indítványt, aminek a bíróság az elsőfokon jogerős ítéletében helyt is adott. A vagyonekobzás az első cselekmény tekintetében törvénysértő, hiszen a terhelttől a gazdagodását a lefoglalással elvonták. (A második cselekménnyel összefüggésben lásd a III/B/3. és III/F/3. pontot.)

III/B/2.

Önmagában az a körülmény, hogy a terhelt által eltulajdonított ingó dolgot a terhelttől lefoglalják és a sértettnek kiadják, még nem feltétlenül jelenti a kár teljeskörű megtérülését. Így pl. amennyiben az eltulajdonított gépkocsival az elkövető közlekedési balesetet szenved és így tőle a már jelentős értékcsökkenést szenvedett gépkocsit lefoglalják, nyilvánvalóan nem értékelhető a kár teljes egészében történő megtérüléseként. Jellemzően áruházi lopásoknál fordul elő, hogy a tettenért elkövetőtől a biztonsági személyzet visszaveszi az eltulajdonított árucikket, a vagyonekobzás alkalmazása így a bűncselekményből eredő vagyongyarapodás megszűnése miatt nem lehetséges, ám a sértett kára mégsem térült meg.

A vizsgálattal érintett egyik ügyben az I. és III. rendű vádlottak lopási céllal bementek egy áruházba, ahol három rúd szalámit tettek az I. rendű vádlott kosarába. Az I. rendű vádlott az áruvédelmi eszközzel ellátott csomagolást leszakította, majd a szalámikat a nadrágjába rakta. A pénztárnál a biztonsági őr észlelte a cselekményt, majd az I. rendű vádlott ijedtében a mosdóba rohant, ahol a szemetesbe dobta az élelmiszert. A lopással okozott 7.197 Ft kár nem térült meg, mivel a szalámi eladhatatlanná vált. A vádirat az I. és III. rendű vádlott esetében – személyenként - a három rúd szalámi értéke felének megfelelő összegben, 3599 Ft erejéig tett vagyonekobzásra indítványt, a bíróság ennek megfelelően is rendelkezett jogerős ítéletében. A vagyonekobzás e cselekmény tekintetében elsősorban azért törvénysértő, mert az irányadó tényállás szerint az I. rendű terhelt még az áruház területén felhagyott az eltulajdonított élelmiszerek birtokával, nála a lopásból eredő vagyontöbblet megszűnt, míg a III. rendű vádlottnál értelemszerűen eleve nem is keletkezett semmiféle gazdagodás. Az a körülmény tehát, hogy a bűncselekmény elkövetésén tetten ért elkövetőtől az eltulajdonított értéktárgyat

lefoglalják, azt a sértettnek kiadják, de az egyéb okok miatt mégsem tekinthető a kár megtérülésének, vagyonekobbzás alkalmazását nem alapozza meg.

III/B/3.

Amennyiben polgári jogi igény bejelentésére azért nem került sor, mert a cselekménnyel okozott kár harmadik személytől történő lefoglalás útján megtérült, önmagában nem jelenti azt, hogy az elkövetőnek a bűncselekményt megelőző vagyoni állapota helyreállt volna, az oldalán bekövetkezett gazdagodás megszűnt volna, így ez nem feltétlenül zárja ki a vagyonekobbzás alkalmazását.

Az egyik vizsgált ügyben a vádlott 2013. márciusában egy 70.000 Ft értékű aggregátort kapott kölcsön a sértettől, majd mivel pénzre volt szüksége, azt a sértett tudta és engedélye nélkül 2013. szeptemberében 20.000 Ft-ért eladta egy harmadik személynek, akinek valótlanul azt állította a vádlott, hogy az aggregátor az ő tulajdona. Utóbb a nyomozó hatóság az aggregátort e harmadik személytől lefoglalta és a sértettnek kiadta. A járási ügyészség helyesen tett indítványt a vádiratban a vádlott által a bűncselekménnyel összefüggésben megszerzett 20.000 Ft tekintetében a vagyonekobbzásra.

Hasonló a helyzet akkor, amikor a sértett kárát a biztosító megtérítette, a vagyonekobbzás ilyenkor sem mellőzhető. A biztosító társaság – a vagyonekobbzás alkalmazását kizáró - polgári jogi igény előterjesztésére egyebekben sem jogosult, hiszen polgári jogi igényt – az ügyész mellett - kizárólag a magánfélként fellépő sértett terjeszthet elő. A biztosító társaság ugyanakkor nem sértette a bűncselekménynek, kára nem közvetlenül a bűncselekményből keletkezik, hanem a sértettel kötött polgári jogi szerződésből eredő megtérítési kötelezettségéből.

Az egyik járási ügyészség ügyében a vádlottak négy sértett ingatlanából tulajdonítottak el különböző értéktárgyakat. A sértettek közül ketten úgy nyilatkoztak a tárgyaláson, hogy kárukat a biztosító társaság megtérítette, így a továbbiakban a vádlottakkal szemben kártérítési igényük nincs. A bíróság erre figyelemmel helyesen alkalmazott a sértettek sérelmére elkövetett bűncselekményekkel összefüggésben bekövetkezett gazdagodás tekintetében a vádlottakkal szemben vagyonekobbzást.

Egy másik járási ügyészségi ügyben a jogerős ítéleti tényállás 15. pontja szerint az I. rendű vádlott a sértett által üzemeltetett üzletbe a kirakatot betörve behatolt, és onnan üdítőitalokat és

készpénzt tulajdonított el, összesen 20.000 Ft értékben. A rongálással 130.000 Ft kár keletkezett. A sértett ugyan polgári jogi igényt jelentett be, de a biztosító a kárát az eljárás során megtérítette. A jogerős ítélet e cselekmény kapcsán – a biztosító helytállására tekintettel – nem rendelkezett a vagyonek Kobzásról, a sértett által előterjesztett polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasította. Ez azonban azt eredményezte, hogy az I. rendű vádlottól a gazdagodás nem került ténylegesen elvonásra, ezt különleges eljárásban kell pótolni.

III/B/4.

Költségvetési csalás esetén nincs helye vagyonek Kobzásnak, ha az adók kapcsán eljárni jogosult hatóság az elkövetőt, vagy azt a gazdálkodó szervezetet, amelyik a vagyonnal gazdagodott, a kiesett teljes adóbevétel megfizetésére kötelezte (BH2013. 172., BH2013.292., 95. BKv. III. pontja).

A vizsgálat alá eső egyik ügyben a vádlott egy cselekvőképességet korlátozó gondnokság alatt álló személy gondnoka volt. A gondnokolt részére a Magyar Államkincstár 2003 októberé óta fogyatékosági támogatást folyósított. A gondnokolt 2010 októberében elhunyt, ezt azonban a terhelt a Magyar Államkincstár felé nem jelezte, és a gondnokolt halála ellenére a továbbiakban is folyósított fogyatékosági támogatást 2010 novembere és 2014 májusa között, összesen 997.680 Ft összegben jogosulatlanul felvette. A Magyar Államkincstár megyei igazgatósága határozatban kötelezte a terheltet 838.000 Ft visszafizetésére. A járásbíróság - helyesen - a terhelttel szemben a gazdagodás és a Magyar Államkincstár határozatával visszafizetni rendelt összeg különbözetére rendelte el a vagyonek Kobzást. A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény 23/E. §-ának (10) bekezdése szerint a jogerősen megállapított és nem teljesített visszafizetési kötelezettség alapján a jogalap nélkül felvett fogyatékosági támogatás és annak kamata köztartozásnak minősül, és adók módjára kell behajtani. A visszafizetésre kötelezés mértéke nem érte el a jogosulatlanul igénybe vett költségvetési támogatás összegét, így a 95. BKv. III. pontjának megfelelt a vagyonek Kobzás összegének meghatározása.

A vagyonek Kobzás alkalmazása végett már a nyomozás során szükséges annak tisztázása, hogy az adóhatóság kötelezte-e a terheltet, vagy a költségvetési csalással gazdagodott gazdálkodó szervezetet a kiesett adóbevétel megfizetésére. Erre egyes ügyekben nem került sor.

III/C. A vagyonek Kobzás és a polgári jogi igény viszonya

III/C/1.

Több ügyben a 69. BKv. II/1. pontja alapján, a polgári jogi igény bejelentésére tekintettel nem került sor vagyonekobbzás indítványozására és alkalmazására.

A polgári jogi igény visszavonása esetén a vagyonekobbzásról kötelező jelleggel rendelkezni kell. Több ügyben tapasztalható volt, hogy a nyomozás során a sértett polgári jogi igényt terjesztett elő, így a vádban még nem indítványozta az ügyész a vagyonekobbzás elrendelését, a tárgyaláson ugyanakkor a kártérítési igényét a sértett visszavonta. Ezekben az esetekben több ügyben is helytállóan tett indítványt az ügyész a vádbeszédben a vagyonekobbzás alkalmazására.

Előfordult ugyanakkor olyan eset is, amikor a terheltnek a bűncselekménnyel összefüggő vagyongyarapodását egyrészt a polgári jogi igény megítélésével másrészt a vagyonekobbzással is elvonták.

Az egyik járási ügyészség ügyében a vádlott ellen lopás vétsége és felfegyverkezve elkövetett rablás büntette miatt folyt büntetőeljárás. A lopási cselekmény lényege szerint a vádlott a sértett által használt helyiségbe belopózva eltulajdonította annak 45.990 Ft értékű mobiltelefonját és azt ismeretlen személynek 13.000 Ft-ért értékesítette. Az okozott kár nem térült meg, a sértett polgári jogi igényt terjesztett elő. A rablás során a vádlott egy üzletből 101.766 Ft készpénzt és az eladó 4000 Ft értékű telefonját tulajdonította el, ezek közül az eladó telefonja és 6785 Ft készpénz lefoglalással megtérült. A rablási cselekmény sértettje a meg nem térült kár tekintetében polgári jogi igényt nem terjesztett elő. Az ügyész helyesen csupán a rablással összefüggésben szerzett, és meg nem térült kárnak megfelelő összeg vagyonekobbzására tett indítványt, tekintettel arra, hogy a lopás sértettje által előterjesztett polgári jogi igény érdemi elbírálását indítványozta. A bíróság jogerős ítéletében ugyanakkor nem csak a rablás során a vádlott vagyonában bekövetkezett 94.981 Ft (az eltulajdonított készpénz és telefon értéke, csökkentve a megtérült kár összegével) gazdagodás tekintetében alkalmazott vagyonekobbzást, hanem a lopási cselekmény sértettjétől eltulajdonított telefon értékesítéséből eredő 13.000 Ft-ra is úgy, hogy a lopás sértettje által előterjesztett – az értékesítésből eredő bevételt lényegesen meghaladó - polgári jogi igénynek helyt adott. Ebben az esetben tehát a vagyonekobbzás összecszerűsége nem törvényes, a lopásból származó telefon orgazdának nem minősülő személy részére történő értékesítéséből eredő pénzüsszeget figyelmen kívül kellett volna hagyni.

III/C/2.

A jogalkalmazói gyakorlat a 69. BKv. II/2. pontja ellenére nem volt következetes a vagyonekhozás elrendelése terén akkor, ha a polgári jogi igény érvényesítésének egyéb törvényes útra utasításának volt helye.

A vizsgálat tárgyát képező egyik ügyben a terhelt egy idősek otthonában dolgozott ápológondozó munkakörben. A vádlott néhány esetben átvette az idős lakók részére az otthonba kézbesített rendszeres havi nyugdíjat, amelyből a havi intézményi térítési díjakat levonta ugyan, azokat azonban az otthont működtető kft. felé nem továbbította, azt eltulajdonította. Az ügyész a vádiratban és a vádbeszédben is a bejelentett polgári jogi igény miatt nem tett indítványt a vagyonekhozásra. A bíróság az elsőfokon jogerőre emelkedett ítéletében minden lakó esetében megállapította a terhelt által elsikkasztott, és az eljárás során meg nem térült összeget, ugyanakkor a polgári jogi igény érvényesítését egyéb törvényes útra utasította úgy, hogy a vagyonekhozásról sem rendelkezett. A 69. BKv. idézett pontja alapján az ügyben a vagyonekhozásról különleges eljárásban szükséges rendelkezni.

Egy másik ügyben az ítéleti tényállás 2. pontja szerint az I., III. és IV. rendű terheltek a sértett hétvégi házába az ablaküveget betörve behatoltak és onnan 45.200 Ft értékben tulajdonítottak el különböző értékű tárgyakat. A lopással okozott kárból lefoglalással és a sértettnek történő kiadással 14.500 Ft térült meg. Az ügyben nem a tényállásban megnevezett sértett, hanem annak felesége terjesztett elő polgári jogi igényt. A másodfokú bíróság a sértett felesége által előterjesztett polgári jogi igényt egyéb törvényes útra utasította arra hivatkozva, hogy az ügyben csak a sértettként megnevezett férj léphet fel magánfélként. A másodfokú bíróság a vagyonekhozást e cselekmény kapcsán mellőzte arra hivatkozva, hogy ezen intézkedés a polgári jogi igény későbbi, polgári eljárásban való érvényesítésének a gátja lenne. A másodfokú bíróság törvénysértően határozott a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasításáról, hiszen a házastársi közös vagyon tárgyát képező ingóságok eltulajdonítása miatt nyilvánvalóan bármelyik házastárs érvényesítheti a polgári jogi igényt. A polgári jogi igény érvényesítésének egyéb törvényes útra utasítása mellett a másodfokú bíróságnak vagyonekhozást kellett volna elrendelni, amit a 69. BKv. II/2. pontjával ellentétesen, törvénysértően mellőzött.

Megjegyzendő, hogy a magánfél a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítása esetén sincs elzárva követelése érvényesítésétől és behajtásától akkor sem, ha azzal egyidejűleg a bíróság az elkövetővel szemben vagyonekhozást alkalmaz, és a vagyonekhozás végrehajtása után az elkövetőnek már nincs akkora vagyona, amiből a magánfél a külön polgári peres eljárás során kielégítést nyerhetne. A Ptk 5:42. §-a szerint ugyanis ha az állam jogszabály erejénél fogva, valamint bírósági vagy más hatósági határozattal kártalanítás nélkül szerez

tulajdonjogot, a dolog értékének erejéig felel a volt tulajdonosnak a tulajdonszerzéskor - jogszabály, bírósági és más hatósági határozat vagy visszterhes szerződés alapján - jóhiszemű személlyel szemben fennálló kötelezettségéért. Az állam felelőssége akkor áll fenn, ha a jogosult a volt tulajdonos vagyona végrehajtást vezetett, és a végrehajtás során a követelés nem nyert kielégítést.

III/C/3.

Több ügyben tapasztalható volt, hogy a sértett az eljárás során polgári jogi igényt jelentett be, ugyanakkor arról a bíróság nem rendelkezett, azt sem érdemben nem bírálta el, sem egyéb törvényes útra nem utasította, helyette azonban vagyonekobbzást alkalmazott. Az ügydöntő határozat jogerőre emelkedése után a sértett által még az alapeljárásban bejelentett polgári jogi igényről történő utólagos rendelkezésre, annak történő helyt adás esetén a vagyonekobbzás értelemszerű mellőzésére nincs eljárásjogi lehetőség. A Be. 570. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerinti különleges eljárás alapján kizárólag arra van mód, hogy a bíróság a vagyonekobbzásról hozott törvénysértő rendelkezését megváltoztassa, vagy ha arról elmulasztott rendelkezni, azt pótolja, a polgári jogi igényről azonban nem rendelkezhet. Ebből következik, hogy a magánfél által bejelentett polgári jogi igényről történő rendelkezés elmulasztása esetén a magánfél sérelmére elkövetett bűncselekményből eredő gazdagodással összefüggésben a jogerős ügydöntő határozatban elrendelt vagyonekobbzásról hozott rendelkezés sem módosítható különleges eljárásban. Ha pedig a bíróság mind a polgári jogi igényről, mind a vagyonekobbzásról elmulaszt rendelkezni, akkor különleges eljárásban kizárólag a vagyonekobbzás elrendelésének lehet helye.

A vizsgálat során a fentiekkel ellentétes döntésre is akadt példa.

Az egyik ügyben a járásbíróság a csalás büntette miatt elmarasztalt terhelttel szemben 1.700.000 Ft vagyonekobbzást rendelt el. A 2015. május 19. napján jogerőre emelkedett ítélet utalt arra, hogy a sértett mint magánfél a nyomozás során előterjesztett polgári jogi igényét a bíróságra 2015. április 1. napján érkezett beadványában visszavonta. A járásbíróság a különleges eljárásban hozott végzésében a vagyonekobbzást a terhelttel szemben mellőzte, egyúttal a magánfél polgári jogi igényének helyt adva kötelezte a terheltet kártérítés megfizetésére. E határozatában a bíróság arra hivatkozott, hogy az elsőfokú ítélet meghozatala előtt a sértett újabb beadványt juttatott el elektronikus úton a bíróságra, amelyben jelezte, hogy a polgári jogi igényét változatlanul fenntartja, ezen email ugyanakkor technikai okokból már csak az ítélet

jogerőre emelkedése után volt csatolható az iratokhoz. A kifejtettek szerint különleges eljárásban már nem lett volna lehetőség a vagyonekobbzás mellőzése mellett a polgári jogi igényről történő rendelkezés meghozatalára, ez a törvénysértés azonban sem egy újabb különleges eljárásban, sem rendkívüli jogorvoslással nem orvosolható.

III/D. Vagyonekobbzás több elkövető esetén

III/D/1.

A vagyonekobbzás egyetemleges alkalmazásának nincs helye. (69. BKv. III. pontja, 95. BKv. I. pontja). Amennyiben a bűncselekmény elkövetése révén több terhelt is gazdagodott, úgy mindegyikükönél külön-külön kell vizsgálni, hogy személyenként mekkora a vagyongyarapodás mértéke. Ennek megfelelően a vádiratban és a végindítványban vádlottanként kell megjelölni a vagyonekobbzás alá eső összeget.

Az egyik járási ügyészség lopás vétségével vádolt meg két terheltet, akik egy áruházban egy 4.840 Ft értékű férfi borotvát tulajdonítottak el úgy, hogy azt egy próbafülkébe vitték, annak csomagolását megbontották, az elszakított lágycsipeszt a ruhaosztályon egy farmernadrág zsebébe tették, majd az eltulajdonított borotvát a ruházatukba rejtve távoztak az áruházból. Másnap a két vádlott ugyanebben az áruházban hasonló módon eltulajdonított 2 db férfi borotvát, valamint különböző élelmiszereket, ekkor azonban tetten érték őket. A két vádlott által a két napon eltulajdonított tárgyak együttes értéke 21.824 Ft, amiből az utolsó alkalommal történt tettenérés folytán 16.984 Ft lefoglalással megtérült. A járási ügyészség a vádiratban arra tett indítványt, hogy a bíróság a vádlottakkal szemben 4.840 Ft erejéig vagyonekobbzást rendeljen el. A járásbíróság elsőfokon jogerőre emelkedett ítéletében az ügyészi indítványnak megfelelően az I. és II. rendű vádlottak tekintetében 4.840 Ft erejéig vagyonekobbzást rendelt el anélkül, hogy az egyes vádlottakat terhelő vagyonekobbzás összegét személyekre bontotta volna.

Egy másik ügyben a vádlottakkal szemben több vagyon elleni bűncselekmény miatt indult eljárás. A vizsgálat szempontjából releváns 6. vádpont tényállása szerint az I. és II. rendű vádlottak a sértett használaton kívüli üzemcsarnokába mentek, ott 8 db mosdótálat a helyéről leszakították, azokat összetörték, és a beszerelt csaptelepeket a flexibilis csövekkel együtt eltulajdonították. Az eltulajdonított csaptelepek értéke 64.000 Ft volt, míg a rongálással a két vádlott 96.000 Ft kárt okozott. A végindítványában az ügyész arra tett indítványt, hogy a bíróság e cselekmény tekintetében az I. és II. rendű vádlottakkal szemben vagyonekobbzást rendeljen el. A bíróság az elsőfokon jogerőre emelkedett ítéletében ennek helyt adott, az I. és II. rendű vádlottal szemben 96.000 Ft erejéig – felcserélve ezzel amúgy is a rongálási és lopási kárként a

vádiratban megjelölt összegeket – vagyonekobbzást rendelt el. Ezen túlmenően azonban a bíróság nem rögzítette személyenként, hogy az I. és II. rendű terheltek közül kit, milyen összegű vagyonekobbzás terhel.

Egy másik járási ügyészség ügyében a két vádlott ugyanattól a sértettől rövid időn belül két alkalommal, esetenként 36.465-36.465 Ft értékben tulajdonítottak el hentesárut, a második esetben azonban tetten érték őket. A vádiratban a járási ügyészség arra tett indítványt, hogy a bíróság a vádlottakkal szemben – az első alkalommal eltulajdonított és meg nem térült lopási kárnak megfelelő - 36.465 Ft összeg erejéig vagyonekobbzást rendeljen el.

A jelzett ügyekben a 95. BKv. I. pontja alapján nincs törvényes lehetőség a teljes elkövetési értéknek megfelelő összegű vagyonekobbzás valamennyi terhelttel szembeni elrendelésére, mert ez kétszeres, az elkövetők számának függvényében többszörös elvonást jelent. A már ismertetett BH2014. 261. számú eseti döntés ugyanilyen érvrendszert tartalmaz. A vagyonekobbzás összegét vádlottanként kell meghatározni, így törvénysértő az olyan ítéleti rendelkezés (és az arra irányuló ügyészi indítvány is), amely több vádlottal szemben úgy alkalmaz vagyonekobbzást, hogy az egyes vádlottakat terhelő összeget nem határozza meg. Ezzel ellentétben, így a vádlottakkal szembeni egyetemleges vagyonekobbzásra irányuló indítványt tartalmazott több járási ügyészség és egy megyei főügyészség vádirata is, míg egy ügyben a vádirat és a jogerős ítélet is a terheltekkel szembeni egyetemleges vagyonekobbzást szerepeltetett.

A bíróság ugyan terheltenként lebontva határozta meg a vagyonekobbzás összegét, mégis tartalmát tekintve egyetemleges vagyonekobbzásról rendelkezett az alábbi ügyben.

Az I. és II. rendű vádlott megállapodott abban, hogy különböző személyeket fognak felkeresni biztosítási szerződéskötés vagy számlanyitás lehetőségének ötletével és tájékoztatják őket arról is, hogy adóbevallást fognak benyújtani a nevükben, melynek alapján adójóváírást fognak kapni, amiből jutalék formájában a vádlottak is fognak részesülni. Mindkét vádlott tudta azonban, hogy az elkészítendő szja bevallások valótlan adatokat fognak tartalmazni, mivel csak olyan személyeket kerestek meg, akik vagy nyugdíjasok voltak, vagy gyedben, gyesben részesültek, vagy egyáltalán nem rendelkeztek semmiféle jövedelemmel, így adójóváírásban sem részesülhettek volna. Az I. és II. rendű vádlott megállapodott abban, hogy a valótlan adóbevallásokból esetlegesen visszautalt összegekkel többnyire nem fognak elszámolni az ügyfelekkel. Ebbe a tervbe bevonták a III. rendű vádlottat, aki az ügyféltoborzáshoz segítséget

nyújtott. A II. és III. rendű vádlott biztosította a bankszámlaszámokat, ahová az adóhatóság a jóváírt adót kiutalta. Ezzel a módszerrel a három vádlott – váltakozó összetételben – 15 magánszemély részére készített valótlan tartalmú adóbevallást, a II. és III. rendű vádlott pedig a saját nevében is nyújtott be adóbevallást. A 17 részcsелеkmény folytán a terheltek összesen 2.511.677 Ft adójóváírást igényeltek, ebből az adóhatóság összesen 1.779.420 Ft-ot utalt ki ténylegesen. A bíróság az elsőfokon jogerőre emelkedett ítéletében az I. rendű vádlottal szemben 1.535.150 Ft, a II. rendű vádlottal szemben 796.542 Ft, a III. rendű vádlottal szemben 1.266.218 Ft erejéig rendelt el vagyonekobbzást. A három terhelttel szemben alkalmazott vagyonekobbzás összeadva 3.597.910 Ft-ot tesz ki, amely így még a jogtalanul igényelt adójóváírás teljes összegét is meghaladja. A bíróság azt vizsgálta ugyanis, melyik terhelte, melyik tényállási pontban volt érintett, ott mennyi volt a NAV által kiutalt összeg, ezeket összegezve terheltenként állapította meg a visszaigényelni kívánt és ténylegesen visszaigényelt adó összegét, és az utóbbira nézve rendelt el vagyonekobbzást az adott terhelttel szemben. Tekintettel arra, hogy egy kivétellel minden bűncselekmény elkövetésében legalább kettő terhelte vett részt, ez oda vezetett, hogy ugyanazon ügyfél esetében kiutalt adójóváírás összegét minden, az adott cselekményben részt vevő terheltnél teljes egészében beszámította a bíróság a vagyonekobbzás összegébe.

Egyes tényállási pontoknál az ítéleti tényállás szerint az az ügyfél is részesedett a jogtalanul igényelt adójóváírásból, akinek a nevében a valótlan tartalmú személyi jövedelemadó bevallást benyújtották. E cselekményekkel összefüggésben így részben az egyes terheltek, részben az adott ügyfél gazdagodott. Ezekben az esetekben tehát az adott ügyféllel szemben a jogosulatlanul visszaigényelt adóból általa megszerzett összegre nézve, a Btk. 74. §-ának (2) bekezdése alapján lett volna helye vagyonekobbzásnak. Az ügyfél által megszerzett összeg azonban a terhelttől nem vonható el, így ez értelemszerűen csökkenti az adott cselekmény elkövetésében részt vett terheltekkal szembeni vagyonekobbzás összegét. Az egyes feljelentések szerint ugyanakkor a NAV minden egyes adózóval szemben elrendelte a visszaigényelt összeg visszafizetését, így a 95. BKv. III. pontjának értelemszerű alkalmazásával jelen eljárásban nem volt helye az egyes ügyfelekkel szemben a vagyonekobbzás elrendelésének.

III/D/2.

Amennyiben az elkövetők egyike büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok, vagy a Btk. 30. §-ában írt egyéb akadály miatt nem vonható felelősségre, úgy az e személynél bekövetkezett gazdagodás a többi elkövetőtől nem vonható el, az rájuk nem hárítható át a vagyonekobbzás keretében. Meg kell jegyezni azonban azt is, hogy a Btk. 74. §-ának (2)

bekezdése és a 75. § (2) bekezdése egyes büntethetőséget kizáró és megszüntető okok esetében is lehetővé teszi a vagyonekbevételek alkalmazását az elkövetővel szemben.

A bíróság ugyan a két vádlott közül csak egyet marasztalt el vagyon elleni bűncselekményben, tartalmát tekintve azonban tőle vonta el az elhunyt társánál bekövetkezett vagyongyarapodást is az alábbi ügyben.

A járási ügyészség két terhelt ellen emelt vádat társtettesként elkövetett lopási cselekmények miatt, a vádemelést követően azonban az I. rendű vádlott elhunyt, vele szemben az eljárást megszüntette a bíróság. Az irányadó tényállás szerint a két terhelt két sértett pincéjéből tulajdonított el vasból valamint fából készült tárgyakat. A vastárgyakat a nyomozás során lefoglalták és a sértettnek kiadták. A terhelteknek a nyomozás során tett gyanúsítotti vallomásából megállapítható volt, hogy a fából készült tárgyakat tűzifaként eltűzelték az akkor általuk közösen lakott ingatlanban. A bíróság jogerős ítéletében a II. rendű terhelttel szemben a teljes meg nem térült kár erejéig rendelt el vagyonekbevételeket annak ellenére, hogy az ítélet szerint a bűncselekmény elkövetésében társtettesként az elhunyt I. rendű terhelt is részt vett, a terheltek pedig együttesen használták fel a sértettektől eltulajdonított fatárgyakat. Mivel az irányadó tényállásból egyértelmű következtetés vonható arra, hogy a két vádlottnak a bűncselekményből eredő haszonból történő részesedése azonos mértékű, így a helyes megoldás az lett volna, ha a II. rendű vádlottal szemben csupán a meg nem térült kár felének megfelelő összegre rendelte volna el a bíróság a vagyonekbevételeket.

III/D/3.

A 69. BKv III. pontja szerint minden elkövetőnél külön-külön kell vizsgálni, hogy a vagyonekbevételek elrendelésének feltételei fennállnak-e és milyen mértékben. Ahol tehát megállapítható, hogy a bűncselekmény elkövetésében részt vevő terheltek személyenként milyen összegben gazdagodtak, úgy a vagyonekbevételeket is csak a náluk ténylegesen bekövetkezett gazdagodásra lehet elrendelni.

Az egyik ügyben a két vádlott a közösen eltulajdonított fémlemez értékesítéséből származó bevételt egymás között egyenlő arányban osztotta el, így a bíróság terheltenként azonos összegű vagyonekbevételeket alkalmazott.

Egy másik ügyben szintén megállapítható volt, hogy a hivatali befolyással üzérkedés büntette miatt elmarasztalt két terhelt a korrupciós cselekmény során átvett 450.000 Ft-ot oly módon

osztotta meg, hogy abból 300.000 Ft az I. rendű, 150.000 Ft a II. rendű terhelthez került, így a vagyonekbevitel összege is ennek megfelelően alakult.

Az egyik főügyészség ügyében a vádlott két másik, ismeretlen helyen tartózkodó társával együtt követte el – részben nyereségvágyból – az ölési cselekményt. Az eljárás során megállapítható volt, hogy az ölési cselekmény után a sértettektől eltulajdonított készpénzből mennyi került a vádlotthoz, így csak erre az összegre tett vagyonekbevitelre indítványt a főügyészség.

III/D/4.

Amennyiben a bűncselekmény elkövetéséből eredő gazdagodás természeténél fogva oszthatatlan (így különösen a Btk. 383. §-ának a) pontja szerinti villamos- vagy gazdaságilag hasznosítható más energia esetében), és azt a vádlottak együttesen, közösen élik fel, úgy helytálló az arra vont következtetés, hogy a gazdagodásból egyenlő arányban részesültek, ennek megfelelően a vagyonekbevitel is terheltenként egyenlő mértékű.

Egy ügyben a három vádlott hozzátartozóikkal együtt, közösen lakott ugyanabban az ingatlanban. 2014 decemberében igen rossz anyagi körülmények között éltek, a lakás fűtését biztosítani nem tudták. A nehéz anyagi helyzetükön úgy próbáltak segíteni, hogy 2014. decemberétől 2015. január 26. napjáig több esetben, változó személyi összetételben kimentek az ingatlanra határos, a sértett kezelésében lévő akácerdőbe, ahonnan alkalmanként 1-2 db akácfaát vágta ki, majd azt otthonukba szállították. A vádlottak az így eltulajdonított összesen 8.280 Ft értékű akácfaát eltűzték. A bíróság a vádlottakkal szemben egyenként 2.760-2.760 Ft vagyonekbevitelt rendelt el. Jelen esetben nyilvánvaló, hogy az egyes vádlottak a külön-külön eltulajdonított faat valamennyiük érdekkörében felhasználták azzal, hogy azt eltűzték, így a lopásból származó hasznot mindhárom vádlott közösen élvezte.

Az egyik járási ügyészség ügyében az 5 vádlottat azért marasztalta el a bíróság, mert ugyanabban az ingatlanban egyidőben, egymás tevékenységéről tudva vételezték jogosulatlanul a méretlen elektromos áramot. A bíróság ezért az egy terhelthez eső vagyonekbevitel mértékét úgy határozta meg, hogy az azonos időszakban, együttesen eltulajdonított villamos energia értékét az együtt lakó terheltek számával elosztotta.

Helytálló a vagyonekbevitel alkalmazása szempontjából a bűncselekményből eredő gazdagodásnak az elkövetők száma szerinti elosztása akkor is, ha nyilvánvaló, hogy a vádlottak (pl. a hozzátartozói viszonyukra, együttélésükre figyelemmel) a bűncselekmény elkövetéséből származó hasznot közös megélhetésükre fordítják, azt együtt élik fel.

A vizsgálat alá eső egyik ügyben a kitarottság miatt elmarasztalt I. és II. rendű terheltek házastársak voltak. A vádlottaknak a 18. életévét be nem töltött személy az üzletszerű kéjtelgésből származó jövedelméből legalább 600.000 Ft-ot adott át, amelyet a vádlottak saját céljaikra és megélhetésükre fordítottak. A bíróság a jogerős ítéletében mindkét vádlottal szemben személyenként 300.000-300.000 Ft vagyonekobzást rendelt el.

III/D/5.

Több ügyben tapasztalható volt az az ügyészi és bírói álláspont, hogy amennyiben a bűncselekmény elkövetésében többen vettek részt, de megállapítani nem lehetett, hogy ki mekkora mértékben részesedett a bűncselekményből eredő haszonból (pl. az eltulajdonított készpénzt vagy egyéb tárgyakat a vagyon elleni bűncselekmény társtettesei hogyan osztották meg egymás között), akkor azt vélelmezték, hogy mindenki egyenlő arányban gazdagodott. Ezekben az esetekben minden terheltnél azonos mértékű pénzösszegben kifejezett vagyonekobzás elrendelésére került sor.

Egy ügyben a társtettesként elkövetett lopás büntette miatt elmarasztalt két vádlott a sértett ingatlanából összesen 279.296 Ft értékben tulajdonított el különböző élelmiszert, szerszámokat, műszaki cikkeket. A sértett polgári jogi igényt nem jelentett be. A két terheltnél külön-külön megtartott házkutatás során az eltulajdonított tárgyak egy részét, összesen 166.836 Ft értékben lefoglalták és a sértettnek kiadták. A bíróság a meg nem térült kár összegét elfelezte, és a vádlottakkal szemben külön-külön 56.330 Ft vagyonekobzást rendelt el. A vádlottak mindegyike úgy nyilatkozott, hogy a közösen eltulajdonított tárgyak közül csak azokat vitte el magának, amiket tőle a nyomozó hatóság lefoglalt, így azt megállapítani nem lehetett, hogy kihez kerültek a le nem foglalt sértetti értéktárgyak.

Egy másik ügyben a jogerős ítéleti tényállás 1. pontja szerint az I., II., III. és IV. rendű vádlottak egy energiaszolgáltató kft. aknájából 2011. december 3. napjáról 4. napjára virradóan összesen 1.079.000 Ft értékű telefon földkábelt vágta le és tulajdonítottak el. Az elsőfokú bíróság a kár összegét négyfelé osztva a vagyonekobzás összegét mind a négy vádlott esetében személyenként 269.750 Ft-ban állapította meg. A másodfokú bíróság a vagyonekobzással kapcsolatos rendelkezéseket mellőzte, egyúttal azonban a sértett által előterjesztett polgári jogi igényt – melyről az elsőfokú bíróság elmulasztott rendelkezni – egyéb törvényes útra utasította. A másodfokú bíróság ezt – eltérve a korábban ismertetett ügyektől - részben azzal indokolta, hogy nem volt megállapítható, hogy az egyes vádlottak vagyona a bűncselekmény elkövetése folytán konkrétan milyen összeggel gyarapodott.

A 95. BKv. I. pontjával összefüggésben kifejtettek szerint a vagyonekobbzás csak a ténylegesen bekövetkezett vagyongyarapodás kapcsán alkalmazható. Miután ez az elkövetőknél – így a részeseknél is – külön-külön következett be, a vagyonekobbzás is csak külön-külön alkalmazandó velük szemben. Ha tehát a részes nem tett szert vagyonra, vele szemben nincs helye vagyonekobbzásnak. Ha pedig a felbújtó vagy a bűnsegéd részesedett a tettes által megszerzett vagyonból, a vagyonekobbzást részesedésük mértékéig velük szemben kell elrendelni, ilyenkor az intézkedés a kétszeres elvonás tilalmára tekintettel a tettesekkel szemben csak az általuk megszerzett vagyon ezt meghaladó részére alkalmazandó.

Ha tehát nincs adat arra, hogy a tettes a bűncselekményből eredő gazdagodásából a részesnek is juttatott volna, úgy a vagyonekobbzást csak a tétessel szemben kell elrendelni. Ugyanez irányadó a társtettesek esetében is: mindenkivel szemben csak a saját maga által bűnös módon szerzett gazdagodás mértékéig alkalmazható az intézkedés. Különösen fontos ennek vizsgálata akkor, ha a társtettesek egyetlen, ám természeténél fogva oszthatatlan értéktárgyhoz jutnak a bűncselekmény elkövetése révén (pl. két elkövető közösen tulajdonít el egyetlen gépkocsit). Ahhoz, hogy a vagyonekobbzást a társtettesek esetében fejenként azonos összegben lehessen meghatározni, szükséges annak a vádiratban, illetve az ítéletben tényként való rögzítése is, mely szerint a vádlottak egymás között egyenlő arányban osztották meg a bűncselekményből eredő gazdagodást. Az osztozkodás mértékével kapcsolatos közvetlen vagy közvetett bizonyítás hiányában pusztán vélelmezésen alapulna a vagyonekobbzás személyenkénti összegének a meghatározása. A vagyonekobbzás mértékének a meghatározása csak a gazdagodás bizonyított mértékére alapozható.

III/E. Vagyonekobbzás bűnkapcsolatok esetén

Az egyik vizsgált ügyben megállapított tényállás lényege szerint mindhárom vádlott a húsfeldolgozással foglalkozó kft. sértettnél dolgozott. 2014. év végén a III. rendű vádlott 7 db pácolt, félkész állapotban lévő császárszalonnát tulajdonított el az üzemből, amelyből 4 db-ot a II. rendű vádlottnak értékesített 7.000 Ft-ért. 2015. február 10. és 11. napján a III. rendű vádlott újabb 6 db császárszalonnát tulajdonított el a sértettől, majd azokat a II. rendű vádlottnak adta át azzal, hogy azokért 12.000 Ft-ot kér. Mivel a II. rendű vádlott az átvételkor nem tudott fizetni a III. rendű vádlottnak, ezért a 6 tábla szalonnát az I. rendű vádlottnak adta át azzal, hogy ő értékesítse azokat. Az I. és II. rendű vádlottaknak tudomása volt arról, hogy az általuk értékesítésre átvett császárszalonna bűncselekmény elkövetéséből származik. 2015. február 11.

napján közúti ellenőrzés során az I. rendű vádlott által vezetett gépkocsiból lefoglalták az I. rendű vádlott által röviddel ezt megelőzően a II. rendű vádlottól értékesítésre átvett 6 db szalonnát, amelyet a sértettnek kiadtak. A III. rendű vádlott által eltulajdonított húсарuk értéke 154.550 Ft, az értékesítésre átvett szalonnák értéke az I. rendű terhelt esetében 81.295 Ft, a II. rendű terhelt esetében pedig 123.155 Ft volt. A bíróság az ügyészi indítvánnyal egyezően a II. rendű terhelttel szemben 41.860 Ft, míg a III. rendű terhelttel szemben 73.255 Ft összegre rendelt el vagyonekobzást.

A fenti ügyben helyesen járt el az ügyészség az orgazdaság vétségét elkövető I. rendű terhelt esetében, amikor vagyonekobzásra nem tett indítványt. Az I. rendű terhelttől ugyanis valamennyi általa átvett és a lopásból származó idegen dolgot lefoglalták és a sértettnek kiadták, így vele szemben vagyonekobzásnak helye nem volt. Ugyancsak törvényes volt az ügyészi indítvány és a bíróság rendelkezése a szintén orgazdaság vétsége miatt elmarasztalt II. rendű terhelttel szemben alkalmazott vagyonekobzással kapcsolatban, ugyanis csak a 2014. év végén a III. rendű terhelttől megvett, de a sértetthez vissza nem került hústermék értékének megfelelő vagyonekobzás alkalmazására került sor vele szemben. A lopási cselekményt elkövető III. rendű terhelt esetében ugyanakkor a vagyonekobzás összecszerúsége tekintetében törvénysértő volt az ügyészi indítvány és a jogerős ügydöntő határozat rendelkezése is. Az ügyészi és a bírósági álláspont szerint ugyanis a lopás elkövetési értékéből levonták a lefoglalással megtérült hústermékek értékét, és a kettő különbözetének megfelelő összegre rendelt el vagyonekobzást a III. rendű vádlottal szemben. A III. rendű terhelt a 2014. év végén eltulajdonított 7 db szalonnából 3 db-ot megtartott, a többi 4 db-ot pedig a II. rendű terheltnek adta el, míg a 2. alkalommal eltulajdonított 81.295 Ft értékű szalonnát – mielőtt azt az I. rendű terhelt értékesíthette volna – a nyomozó hatóság lefoglalta és a sértettnek kiadta. Valójában így a II. rendű vádlottnak ténylegesen is értékesített 4 db szalonnák értékének elvonására kétszeresen került sor. Erre figyelemmel a lopás miatt elmarasztalt III. rendű terhelt esetében a 95. BKv. II. pontjának helyes alkalmazásával csak a 2014. év végén eltulajdonított és magának megtartott húсарu, valamint a maradék értékesítéséből származó 7000 Ft tekintetében lett volna helye vagyonekobzásnak.

III/F. A vagyonekobzás egyes eseteivel kapcsolatban felmerült problémák

III/F/1. A bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon (Btk. 74. §-a (1) bekezdésének a) pontja)

Számos ügyben megállapítható volt, hogy az ügyész nem észlelte a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon elvonásának szükségességét, így arra a vádiratban nem is tett indítványt.

Az egyik járási ügyészség két vádlott ellen emelt vádat vagyon elleni bűncselekmények miatt. A vádirat szerint az I. rendű vádlott 7 esetben követett el lopási cselekményeket (egy esetben a II. rendű vádlottal közösen), a nyomozati iratok szerint 3 sértett nem jelentett be polgári jogi igényt, közülük két esetben a lopással okozott kár lefoglalással és a sértettek részére történő kiadással csak részben térült meg, míg a 3. sértett esetében a lopási kár még részben sem térült meg. A Be. 217. §-a (3) bekezdésének g) pontja szerint a vádiratnak a bejelentett polgári jogi igényt is tartalmaznia kell. Ennek ellenére a vádirat nem utalt a sértettek által bejelentett polgári jogi igényre, amely a vagyonelkobzás összegének meghatározása szempontjából releváns lett volna. Azon sértettek esetében, akik polgári jogi igényt nem terjesztettek elő, a meg nem térült kárnak megfelelő összeg tekintetében vagyonelkobzásra lett volna indokolt indítványt tenni, ez azonban a vádiratban elmaradt, erre az ügyész a vádbeszédben tért csak ki, amelynek a bíróság helyt adott.

Hasonló mulasztás volt tapasztalható abban az ügyben, ahol a 3. tényállási pont szerinti lopási cselekménnyel okozott kár a vádirati tényállás szerint nem térült meg, e sértett pedig polgári jogi igényt nem jelentett be. A vádiratban a járási ügyészség nem tett indítványt a polgári jogi igényét nem érvényesítő sértett sérelmére elkövetett cselekménnyel összefüggő gazdagodás vagyonelkobzással történő elvonására, erre a vádbeszédben sem került sor.

Egy másik ügyben a benyújtott vádirat tényállása szerint az I. rendű vádlott az ő sérelmére elkövetett életveszélyt okozó testi sértés büntette miatt indult nyomozás során visszavonta a testi épség elleni bűncselekmény gyanúsítottjára tett terhelő vallomását, a módosított vallomása szerint őt nem a feljelentésében megnevezett és később előzetes letartóztatásba került férfi, hanem ismeretlen személy bántalmazta. Az I. rendű vádlott a hamis tartalmú vallomásáért 750.000 Ft-ot kapott. Az I. rendű vádlott tehát a bűncselekmény elkövetése során ezen összeggel gazdagodott, így erre nézve vagyonelkobzás elrendelésére kellett volna indítványt tenni, amely elmaradt. A bíróság törvényesen rendelkezett azonban az I. rendű vádlottnak a hamis tanúvallomás megtételéért adott összeg vagyonelkobzásáról.

Egy további ügyben a vádirat tartalmazta azt, hogy az I. rendű vádlott kinek, milyen összegben értékesített marihuánát, ennek ellenére a vagyonelkobzásra tett indítvány elmaradt. A II. rendű vádlott ellen szintén kábítószer-kereskedelem büntette miatt emelt vádat a járási ügyészség. A

vádirati tényállás tartalmazta azt, hogy a II. rendű vádlott a nyomozás során beazonosított két személynek milyen gyakorisággal, mekkora mennyiségű marihuánát értékesített. A nyomozati iratok szerint ugyanakkor e két személy pontosan meg is jelölte, hogy egy-egy alkalommal 2.000 Ft-ot fizettek a kábítószerért a II. rendű vádlottnak. Ez a lényeges körülmény azonban a vádirati tényállásból kimaradt, akárcsak a II. rendű vádlott esetében ezen összegek tekintetében a vagyonekhozásra tett indítvány. A bíróság az ítéletében ugyanakkor az I. és II. rendű vádlottal szemben is rendelkezett a vagyonekhozásról.

Hasonló módon több ügyben sem került sor a vagyon elleni bűncselekménnyel megvádolt terheltek esetében vagyonekhozás indítványozására, holott a kár – egészben vagy részben - nem térült meg és a sértett polgári jogi igényét nem érvényesítette.

Több ügyben nem csupán a vagyonekhozásra irányuló ügyészi indítvány hiányzott, hanem az intézkedést annak kötelező jellege ellenére a bíróság is elmulasztotta elrendelni.

Az egyik megyei főügyészség ügyében a vádlott 6 sértettet tévesztett meg jogtalan haszonszerzés végett, egy esetben a cselekménye kísérleti szakban rekedt, a többi öt sértett azonban 136.706 Ft és 31.524.000 Ft közötti összeget bocsátott a vádlott rendelkezésére, amit az nem fizetett vissza. Az ügyben két sértett jelentett be a nyomozás során polgári jogi igényt, azonban arra sem a vádirat nem utalt, sem a bíróság nem bírálta el, egyebekben pedig a befejezett csalási cselekmények tekintetében a vagyonekhozás alkalmazására sem került sor. Az ügyben a terhelttől a bűncselekménnyel összefüggésben bekövetkezett gazdagodás elvonására különleges eljárásban indokolt indítvány tenni.

Az egyik járási ügyészség ügyében az I. rendű vádlott – egyebek mellett – 2013 júliusa és 2014. február 10. napja között összesen 3 alkalommal értékesített a csekély mennyiséget meg nem haladó mértékben egy-egy adag új pszichoaktív anyagot 500 Ft-ért egy 18. életévét be nem töltött személynek. Az értékesítésből befolyt összesen 1500 Ft-ra a Btk. 74. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján vagyonekhozás elrendelése lett volna indokolt, erre azonban az ügyész nem tett indítványt, a vagyonekhozásról a bíróság is elmulasztott rendelkezni, így itt is különleges eljárás lefolytatására szükséges indítványt tenni.

Egy másik járási ügyészség ügyében a bíróság a II. rendű terhelttel szemben hozott jogerős marasztaló határozatot a vizsgált időszakban. Az irányadó tényállás szerint az I. rendű terhelt és ismeretlen társa kérésére a II. rendű terhelt 15.000 Ft ellenében megadta nekik a bankszámlája számát. Az I. és II. rendű vádlott megegyezett abban, hogy ha a II. rendű vádlott bankszámlájára

utalás érkezik, akkor arról az összeget a II. rendű vádlott felveszi és átadja az I. rendű vádlottnak, aki ezért esetenként 5.000 Ft-ot fizet neki. Ezt követően az I. rendű vádlott és ismeretlen társa egy internetes hirdetési oldalon különböző dolgokat kínált eladásra és rávették a sértetteket arra, hogy a műszaki cikkek vételárát előre fizessék be a II. rendű vádlott bankszámlájára, a vádlottnak azonban már eleve nem állt szándékukban az, hogy az adásvétel tárgyát képező dolgot továbbítsák a sértettek részére. A II. rendű vádlott a társai kérésére egy másik banknál is bankszámlát nyitott abból a célból, hogy a sértettek átutalásait itt is fogadni tudja, mindezért a társaitól 5.000 Ft-ot kapott. A II. rendű vádlott a sértettektől érkezett pénzt a két banknál vezetett számlájáról felvette és azt az I. rendű vádlottnak átadta.

Az I. és II. rendű vádlott közösen 32 sértettnek okozott kárt, ezek közül 24 sértett jelentett be polgári jogi igényt. Az elsőfokon jogerőre emelkedett ítélet a többi 8 sértett sérelmére elkövetett cselekménnyel összefüggő gazdagodás kapcsán a II. rendű vádlottal szemben nem rendelt el vagyonekobbzást. Az ítéleti tényállásból megállapítható, hogy a II. rendű vádlott valamennyi sértett által átutalt pénzt odaadta az I. rendű vádlottnak, így a gazdagodás kettejük közti elosztása tisztázott. Indokolt lett volna azonban vagyonekobbzást alkalmazni a II. rendű vádlottal szemben a bankszámlaszám megadásáért kapott 15.000 Ft-ra és az újabb banknál történő számlanyitásért a társaitól megkapott 5.000 Ft-ra, valamint azon alkalmakért kapott 5.000 Ft-os pénzüsszegekre, amelyeket a pénzfelvételek és a felvett összegek I. rendű vádlott részére történő átadása után kapott. A tényállás rögzíti azt, hogy a II. rendű terhelt 13 napon vette fel és adta át a bankszámláira érkezett pénzt az I. rendű vádlottnak, így a 13x5.000 Ft pénzüsszegre történő vagyonekobbzás elrendelése is szükséges.

Elsősorban több vádlott több (rész)cselekménye miatt indult eljárásokban volt tapasztalható, hogy a bíróság rendelkezett ugyan az ügyészi indítvány alapján vagyonekobbzásról, de annak összegét pontatlanul határozta meg az egyes terheltek esetében.

Az egyik ügyben az új pszichoaktív anyag értékesítése miatt elmarasztalt I., II. és VI. rendű vádlottak esetében a vagyonekobbzás vádlottanként meghatározott összege nem egyezett a jogerős ítéleti tényállással, amely egyértelműen tartalmazta azt, hogy melyik vádlott hány alkalommal, milyen összegért értékesítette az új pszichoaktív anyagot.

III/F/2. A bünszervezetben való részvétel, valamint a kábítószer-kereskedelem és az embercsempészás elkövetésének ideje alatt szerzett vagyon (Btk. 74. §-a (1) bekezdésének b) és c) pontja)

A vizsgált ügyekben ilyen okból nem rendeltek el vagyonekobzást. Jellemzően az intézkedést a vagyon esetleges feltérképezése ellenére is csak a bünszervezetben elkövetett bűncselekménnyel, illetve a kábítószer kereskedéssel összefüggésben szerzett bevételre korlátozták.

III/F/3. A bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon helyébe lépett vagyon (Btk. 74. §-a (1) bekezdésének d) pontja)

A vagyonekobzás összegének megítélésénél eltérő ügyészi és bírói gyakorlat volt tapasztalható abban az esetben, amikor a vagyon elleni bűncselekmény elkövetője az idegen dolog eltulajdonítása után azt harmadik személynek értékesíti.

Az egyik vizsgált ügyben az ítéleti tényállás szerint a terhelt – más bűncselekmények mellett – 2012. augusztus 5-én a sértett lakóházának udvarára bemászott, és a pince mellé letámasztott 35.000 Ft értékű kerékpárt eltulajdonította, amelyet 2.000 Ft-ért értékesített ismeretlen személynek. A kár nem térült meg, az iratok szerint a sértett polgári jogi igényt nem terjesztett elő. A járásbíróság e cselekmény kapcsán a 35.000 Ft tekintetében rendelkezett a vagyonekobzásról, míg az értékesítésből eredő 2.000 Ft-ról nem.

Egy másik ügyben a két vádlott egy használaton kívüli iskolaépületből 42 db, összesen 57.835 Ft értékű réz tekerőcsapos radiátorszelepet tulajdonított el, amit 5.200 Ft-ért értékesítettek a cselekményről tudomással nem bíró harmadik személynek. A lopással okozott kárból a harmadik személytől történt lefoglalással 41.085 Ft térült meg. A bíróság a két terhelttel szemben együttesen alkalmazott a lefoglalással meg nem térült 16.750 Ft kár összegének megfelelő vagyonekobzást, az értékesítésből eredő bevételt tehát itt is figyelmen kívül hagyták.

Az egyik járási ügyészség ügyében a II. rendű vádlott villámhárító kábelt, vaskályhát és vasajtókat tulajdonított el a sértettől, összesen 36.000 Ft értékben. Ezek közül a vádlott a 6000 Ft értékű vaskályhát 9.665 Ft-ért értékesítette egy MÉH telepen, amit utóbb a nyomozó hatóság lefoglalt és a sértettnek kiadott. A sértett a meg nem térült 30.000 Ft kár erejéig polgári jogi igényt nem érvényesített. A járásbíróság első fokon jogerős ítéletében a II. rendű vádlottal szemben 36.000 Ft vagyonekobzást rendelt el, amiből arra lehet következtetni, hogy az intézkedés összegét az eltulajdonított ingóságok értékéhez igazította és nem értékelte a vaskályha értékesítéséből származó – annak értékét meghaladó – bevételt. Megállapítható az is,

hogy a bíróság – helytállóan - figyelmen kívül hagyta azt, hogy a vaskályha a sértetthez a vádlottól függetlenül került vissza.

Egy másik járási ügyészség ügyében a terhelt 500 db, összesen 10.000 Ft értékű tetőcserepet és egy 6.000 Ft értékű gázkéménycövet tulajdonított el a sértett ingatlanáról, a tetőcserepeket 2.500 Ft-ért értékesítette. A nyomozás során az eltulajdonított értékek többségét harmadik személytől a nyomozó hatóság lefoglalta és a sértett részére visszaszolgáltatta, a meg nem térült kár 2.000 Ft volt. A bíróság az ügyészi indítvánnyal egyezően a terhelttel szemben a cserepek értékesítéséből eredő 2.500 Ft-ra rendelt el vagyonekobjaszt.

Egy ügyben a vádlott a működésképtelen állapotban lévő asztalosipari hőprést és enyvező gépet tulajdonította el a sértett ingatlanáról, ezek értéke a 200.000 Ft-ot nem haladta meg, az eltulajdonított tárgyak értéke ennél pontosabban nem volt meghatározható. A vádlott ezt vashulladékként értékesítette 87.840 Ft-ért. A vádiratban a járási ügyészség a 87.840 Ft vagyonekobjaszára tett indítványt, a bíróság ezzel egyezően rendelte el az intézkedést.

Egy másik ügyben a vádlott a sértett által használatába adott 65500 Ft értékű szennyvízátemelő szivattyút 18.000 Ft-ért értékesítette. A vádiratban a járási ügyészség az értékesítésből származó 18.000 Ft összegre tartotta indokoltnak a vagyonekobjasz alkalmazását.

Egy további ügyben a vádlott a sértett házának falazatából 1100 db, összesen 22.000 Ft értékű beépített salaktéglát feszített ki azzal, hogy azt eltulajdonítsa. Ebből 600 db, összesen 12.000 Ft értékű téglát eladott, míg 500 db, összesen 10.000 Ft értékű téglát elvitelre összekészítve a helyszínen hagyott. Az iratok szerint nem vettek fel bizonyítást arra, hogy a 600 db salaktégla eladásából a vádlott mekkora bevételre tett szert. A nyomozó hatóság mind az értékesített, mind a hátrahagyott téglát lefoglalta és a sértettnek kiadta. Különleges eljárásban a járási ügyészség az értékesített salaktéglák értékére, 12.000 Ft-ra vagyonekobjasz elrendelését indítványozta, melynek a járásbíró helyt is adott.

A vizsgálattal érintett egyik ügyben a vádlott két sértettől tulajdonított el különböző értékű tárgyakat. Az egyik sértettől egy 30.000 Ft értékű mobiltelefont tulajdonított el a benne lévő micro SD kártyával együtt, amelyeket 4.000 Ft-ért értékesített egy harmadik személy számára, akitől utóbb a nyomozó hatóság az ellopott tárgyakat lefoglalta és a sértettnek kiadta, így a lopással okozott kár teljes egészében megtérült e sértett esetében. A különleges eljárásban a bíróság – az ügyészi indítványnak megfelelően – e sértett sérelmére elkövetett cselekménnyel összefüggésben az értékesítésből eredő 4.000 Ft-ra vagyonekobjaszt rendelt el.

A vagyonekobbást megalapozó általános törvényi előfeltételek megvalósulásakor a vagyonekobbás alkalmazása kötelező, és annak nem akadály, hogy a bűncselekmény elkövetésével szerzett vagyon-növekmény már nincs meg teljes egészében, mert azt az elkövető felélte. A vagyonekobbás e törvényhely szerinti alkalmazásának kötelezettsége attól függetlenül fennáll, hogy az elkövetőnek egyáltalán van-e bármilyen vagyona (BH2009. 133.). A vagyonekobbás szempontjából irreleváns tehát, hogy az elkövető a bűncselekményből eredő vagyonnal hogyan gazdálkodott, közömbös, hogy azt nyereséggel vagy veszteséggel hasznosította. Ebből következően a vagyonekobbás szempontjából a lopás során eltulajdonított tárgy értéke az irányadó akkor is, ha azt az elkövető ennél magasabb áron értékesíti.

A bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyon valamint az ennek helyébe lépett vagyon együttes elvonására nem kerülhet sor. Amikor a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyont az elkövető – jellemzően az eltulajdonított tárgyak értékénél kisebb összegért – értékesíti, akkor a bűnös eredetű gazdagodását csökkenti. A vagyonnak az elkövető általi megszerzése utáni további sorsa, mozgása, átruházása a vagyon bűnös eredetén nem változtat (BH2010. 173.). A vagyonekobbás összecszerúsége szempontjából így a bűncselekménnyel megszerzett vagyontárgyak elkövetéskori értéke az irányadó, hiszen ténylegesen ennyivel gazdagodott az elkövető, az intézkedés összegének megállapításakor a későbbi értékesítésből eredő bevétel már közömbös.

Az a körülmény, hogy az orgazdának nem minősülő vétlen harmadik személytől történő lefoglalás során a kár egészben vagy részben megtérült, a vagyonekobbás alkalmazása szempontjából közömbös, hiszen az elkövető oldalán a bűncselekménnyel eredetileg bekövetkezett vagyongyarapodást ezzel nem vonták el. Erre figyelemmel ezekben az esetekben is a bűncselekménnyel megszerzett vagyontárgy elkövetéskori értéke az irányadó a vagyonekobbás összegének megállapításakor, nem pedig az értékesítésükért kapott pénz. Hasonlóképpen, ha a kár a harmadik vétlen személytől történő lefoglalással csak részben térült meg, úgy irreleváns, hogy a meg nem térült kár összegét meghaladja-e az értékesítésből eredő bevétel. A polgári jogi igény megítélése esetén a vétlen harmadik személynek történő értékesítésből eredő bevétel összege szintén irreleváns.

Ahhoz, hogy a vagyonekobbás összegét meg lehessen állapítani, értelemszerűen meg kell határozni a bűncselekményből eredő vagyon értékét. Ha az eltulajdonított tárgyak értéke csak

egy alsó és felső határ közé tehető, úgy csak annak a minimumhatárnak megfelelő összegű vagyonekhozás indokolt, amelynek az értékét az eltulajdonított idegen dolog kétséget kizáróan meghaladta.

A dologelvéttel járó vagyon elleni bűncselekmények esetében az idegen ingó tárgyak elvételével valósul meg a bűnös vagyongyarapodás, az elkövető a saját vagyonába „emeli át” a sértettől eltulajdonított tárgyakat. A sikkasztás miatt elmarasztalt terhelt ugyanakkor a rábízott idegen ingó dolognak a tulajdonos tudta és hozzájárulása nélkül történő értékesítésével követ el bűncselekményt. Itt a terhelt nem a sértetti vagyontárggyal, hanem annak eladásával gyarapította közvetlenül bűnös módon a vagyonát, így helyes az értékesítésből eredő bevétel összegének megfelelő vagyonekhozás elrendelése.

III/F/4. A bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatott vagy arra szánt vagyon (Btk. 74. §-a (1) bekezdésének e) pontja)

Az 1/2008. BJE számú Büntető jogegységi határozatban kifejtettek szerint a kábítószer értékesítéséhez elengedhetetlenül szükséges annak megszerzése, a megszerzéssel összefüggő kiadás nem más, mint a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges feltétel biztosítására szolgáltatott vagyon, így arra mindenképp vagyonekhozás alkalmazása indokolt.

Az egyik ügyben a IV. rendű vádlott más kábítószer-fogyasztók részére több alkalommal vásárolt marihuánát az I. rendű vádlottól. Az utolsó alkalommal rendőri intézkedésre került sor, ekkor az I. rendű vádlott a kábítószer már nem tudta átadni a IV. rendű vádlottnak. A IV. rendű vádlottól ekkor 132.000 Ft-ot foglaltak le, ebből az összegből kívánta megvásárolni a kábítószer a IV. rendű vádlott. A járási ügyészség a vádiratban ezen pénzösszegnek az 1978. évi IV. törvény 77. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján történő elkobzását indítványozta, a járásbíróóság a jogerős ítéletében is ennek megfelelően rendelkezett.

A vagyonekhozás alá eső dolgot a rendeltetése különbözteti meg az elkobzás alá eső dologtól. A vagyonekhozással a jogalkotó részben azt kívánta elérni, hogy senki se gazdagodhasson bűncselekmény elkövetése útján, részben pedig a bűncselekmény elkövetésének anyagi bázisát kívánta elvonni. A fenti ügyben így a kábítószernek a rendőri

fellepés miatt meghiúsult megvásárlására szánt pénzüsszetre nem elkobzást, hanem vagyoneklobzást kellett volna elrendelni.

Egy másik ügyben a vádirati tényállás szerint a vádlott egy ismeretlen férfival megállapodott abban, hogy ellenérték fejében segítséget nyújt harmadik országbeli állampolgárok Ausztriába történő illegális szállításához. A megállapodásuk szerint a migránsoknak az osztrák-magyar államhatáron történő sikeres átszállítása esetén a vádlott 60.000 Ft-ban részesült volna. Az ismeretlen személy 25.000 Ft készpénzt adott a vádlottnak azért, hogy tankolja tele a gépkocsiját. A vádlott e pénzből tankolt, majd ezután hét külföldi állampolgárságú személyt vett fel a gépkocsijába és azokkal elindult, a rendőrfőnök azonban a vádlottat és utasait megállították.

Az ismeretlen személy által a vádlottnak a tankolásra adott készpénz egyértelműen a bűncselekmény elkövetése során keletkező „költségek” fedezésére, vagyis az elkövetéshez szükséges anyagi feltételek biztosítására adott összeg volt. A tankolásra adott 25.000 Ft tekintetében sem a vádirat nem tett vagyoneklobzásra indítványt, arról a bíróság sem rendelkezett, így azt különleges eljárásban szükséges pótolni.

III/F/5. Az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya (Btk. 74. §-a (1) bekezdésének f) pontja)

A vizsgált ügyek közül előfordult olyan is, ahol értelmezést igényelt, hogy milyen bűncselekmények esetén van egyáltalán helye az adott vagy ígért vagyoni előny tekintetében a vagyoneklobzásnak.

A III/F/4. pontban ismertetett 2. ügyben a járási ügyészség az embercsempészéssel vádolt terheltnek ígért, de ténylegesen meg nem kapott 60.000 Ft tekintetében vagyoneklobzásra tett indítványt. A járásbíróság az indítványnak helyt adott, és mint az ígért vagyoni előny tárgyát, 60.000 Ft összegű vagyoneklobzást rendelt el a vádlottal szemben.

A fent említett ügyben a vagyoneklobzás elrendelése törvénytörő volt. Mind az elkövetéskor hatályos 1978. évi IV. törvény 77/B. §-a (1) bekezdésének e) pontja, mind az elbíráláskor hatályos Btk. 74. §-a (1) bekezdésének f) pontja szerint vagyoneklobzást kell elrendelni arra a vagyonra, amely az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya volt. E jogszabályhely helyes értelmezése szerint azonban az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya csak akkor esik

vagyonek kobzás alá, ha a (jogtalan) vagyoni előny adása vagy ígérese a bűncselekmény törvényi tényállási eleme, amely gyakorlatilag a korrupciós bűncselekmények körét öleli fel. Ezt támasztja alá az is, hogy az ígért vagyoni előny tárgya tekintetében a vagyonek kobzás alkalmazását a tisztességes eljárás védelméről, valamint az ezzel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2009. évi CLXIII. törvény 29. §-ának (2) bekezdése iktatta be. A törvényjavaslat miniszteri indokolása pedig egyértelműen arra utal, hogy a közélet tisztasága elleni bűncselekmények elkövetői elleni szigorúbb fellépés része a vagyonek kobzás alkalmazási körének a kiszélesítése.

A példaként említett ügyben nem korrupciós bűncselekmény, hanem embercsempészés büntette miatt indult büntetőeljárás, így a migránsok átszállításának sikeressége fejében a terheltnek ígért pénzösszegnek megfelelő vagyonek kobzás alkalmazására nem kerülhetett volna sor. Megjegyzendő, hogy a 78. BKv. II. pontja szerint még a korrupciós bűncselekmények körében sem rendelhető el az ígért vagyoni előnyre a vagyonek kobzás azon elkövetővel szemben, akinek a jogtalan előnyt ígérték, ha az ígért vagyoni előnyt ténylegesen nem szerezte meg. A konkrét ügyben tehát az embercsempészés büntette miatt elmarasztalt terhelt a bűncselekménnyel összefüggésben ténylegesen nem gazdagodott, így a vele szemben az afgán állampolgároknak az államhatáron történő sikeres átjuttatása esetére ígért 60.000 Ft tekintetében elrendelt vagyonek kobzás törvénytörő.

A hivatalos személy megvesztegetésére adott vagy szánt pénz nem a bűncselekmény elkövetésének eszköze.

Az egyik ügyben benyújtott vádirat tényállása szerint a vádlott a közúti ellenőrzés során vele szemben intézkedő rendőrök felé egy 20.000 Ft-os bankjegyet nyújtott azért, hogy a rendőrök tekintsenek el a légalkohol készülék alkalmazásától. A vádlottat a rendőrkapitányságra előállították, ekkor tőle a bankjegyet lefoglalták. A vádirat a 20.000 Ft-os bankjegy elkobzására tett indítványt az 1978. évi IV. törvény 77. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján. Az elsőfokú bíróság ezzel egyetértve elrendelte a 20.000 Ft-os bankjegy – mint a bűncselekmény elkövetése eszközének - elkobzását, egyúttal azonban a vádlottal szemben 20.000 Ft erejéig vagyonek kobzást is alkalmazott. A másodfokú ügyészi nyilatkozat helyesen észlelte, hogy egyrészt a vádlottal szemben ugyanazt az összeget kétszeresen is elvonta az elsőfokú bíróság, másrészt a két intézkedés közül kizárólag a vagyonek kobzásnak van helye. A másodfokú bíróság helyt adva a másodfokú ügyészi indítványának, az elkobzásra vonatkozó rendelkezést mellőzte,

és a lefoglalt 20.000 Ft-os bankjegyre – mivel az az ígért vagyoni előny tárgya volt – vagyonekobjást rendelt el.

Az adott vagy ígért vagyoni előny tehát soha nem lehet elkobzás tárgya, arra nézve vagyonekobjás alkalmazása szükséges.

Értelmezést igénylő kérdésként merült fel a megszerzett, de utóbb visszaszolgáltatót jogtalan vagyoni előny tekintetében a vagyonekobjás lehetősége.

Az egyik megyei főügyészség a passzív vesztegetővel szemben emelt vádat. A terhelt az aktív vesztegetőtől több részletben, összesen 18.100.000 Ft-ot vett át, amelyből utólag összesen 3.565.000 Ft-ot adott vissza az aktív vesztegetőnek. Az elsőfokú ügyészségnek és bíróságnak, továbbá a másodfokú ügyésznek is az volt az álláspontja, hogy a terhelt összesen 18.100.000 Ft jogtalan előnyhöz jutott, a vagyonekobjást is erre az összegre kell elrendelni, az ugyanis nem bír jelentőséggel, hogy a terhelt az aktív vesztegetőnek utóbb visszafizette a vesztegetési pénz egy részét, a vagyonekobjás szempontjából azt a teljes vagyonmennyiséget kell figyelembe venni, ami az adott vagyoni előny tárgya volt. A másodfokú bíróság ugyanakkor a vagyonekobjás összegét csökkentette a terhelt által az aktív vesztegetőnek visszafizetett pénz összegével.

Ha a passzív oldali elkövető a megszerzett előnyt utóbb visszaszolgáltatótja az aktív oldali elkövetőnek, ez az előny „ígért” majd „adott” jellegén és bűnös természetén nem változtat. Ebben az esetben az aktív vesztegetővel szemben kell indítványozni a vagyonekobjást, a Btk. 74. §-a (1) bekezdésének f) pontjának I. fordulata alapján. Erre tekintettel a fent írt ügyben a másodfokú bíróság álláspontja volt a helyes, amikor a passzív vesztegető terhelt által az aktív vesztegetőnek visszafizetett pénzt nem számította bele a passzív oldali terhelttel szemben elrendelt vagyonekobjás összegébe. A konkrét ügyben ugyanakkor megállapítható volt az is, hogy az aktív oldali vesztegetővel szemben azért nem indult eljárás, mert az elkövetéskor, 2005. évben hatályos 1978. évi IV. törvény 255/A. §-ának (2) bekezdése még büntethetőséget megszüntető okként szabályozta azt, ha az aktív vesztegető a cselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti és az elkövetés körülményeit feltárja. Az elkövetéskor hatályos 1978. évi IV. törvény 77/C. §-ának (2) bekezdése ugyanakkor – szemben a hatályos Btk-val – nem tette lehetővé büntethetőséget megszüntető egyéb ok esetén a vagyonekobjás alkalmazását.

Egy ügyben a korrupciós cselekmény során átadott pénz tekintetében nem tartalmazott a vádirat vagyonekobbzási indítványt.

III/G. A Btk. 74. §-ának (2) bekezdésében foglaltak érvényesülése

A Btk. idézett rendelkezésének – mely szerint a gazdálkodó szervezettel szemben kell elrendelni a vagyonekobbzást, ha a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonnal e szervezet gazdagodott – elsősorban a költségvetést károsító cselekménynél van relevanciája. A bírói gyakorlat szerint ugyanis nem rendelhető el vagyonekobbzás a vádlottal szemben arra a pénzösszegre, amellyel az általa elkövetett bűncselekmény - adócsalás - kapcsán nem ő, hanem az általa vezetett gazdálkodó szervezet gazdagodott (BH2013. 292.). Az eseti döntésben kifejtettek nem minden esetben érvényesültek az ügyészi és a bírói gyakorlatban.

Egy ügyben a vádlott az általa képviselt gazdasági társaság nevében több személlyel is munkaszerződést kötött. A vádlott a cége által alkalmazott munkavállalók után az adóhatóság felé az adó- és járulék bevallási, valamint fizetési kötelezettségének nem tett eleget. Összesen 2.766.324 Ft munkabér után a munkavállalót terhelő, de a munkáltató által levonandó és befizetendő 954.381 Ft, valamint a munkáltatót terhelő 788.404 Ft adó és járulékhány volt megállapítható, ezzel a költségvetésnek a vádlott 1.742.785 Ft vagyoni hátrányt okozott. A vádiratban a járási ügyészség nem a vádlottal, hanem az általa képviselt kft-vel szemben tett vagyonekobbzásra indítványt. A munkáltató nem a vádlott, hanem az általa képviselt gazdasági társaság volt, így a kft. gazdagodott azzal, hogy a munkáltatót terhelő adókat és járulékokat nem fizette be, ezért a járási ügyészség helyesen tett indítványt a vádlott által képviselt céggel szembeni vagyonekobbzás elrendelésére. Ebben az ügyben a vádiratban indítványozott vagyonekobbzás alkalmazása szempontjából szükséges lett volna azonban annak tisztázása a nyomozás során, hogy a vádlott által képviselt kft-t az adóhatóság kötelezte-e az elmaradt adó és járulékok befizetésére. Az ügyben ugyanakkor a bírósági iratokból megállapítható volt, hogy a vádemelés után 3 nappal a törvényszék a vádlott által képviselt cég felszámolását a hitelezőként eljáró NAV megyei adóigazgatósága által előterjesztett kérelem alapján indult eljárásban éppen azért rendelte el, mert a kft-nek a bevalláson és a jogerős adóhatósági határozaton alapuló 4.793.000 Ft összegű adótartozása beszedésére indított végrehajtási eljárás nem vezetett eredményre. Az adóhatósági határozatot a bíróság sem szerezte be, így azt sem lehetett az iratok alapján megállapítani, hogy az adóhatóság a vád tárgyává tett cselekménnyel okozott vagyoni hátrány, vagy attól különböző adóhiány megfizetésére kötelezte-e a gazdálkodó szervezetet.

Az egyik járási ügyészség ügyében az I. rendű vádlottat a bíróság az alábbi három részcelegmény miatt marasztalta el adócsalás büntetében.

a) Az I. rendű terhelt cégvezetése alatt álló bt. 2005. évben valós gazdasági tevékenységként vagyónvédelmi szolgáltatást végzett, ennek keretében a III. rendű vádlott által képviselt bt. felé 10 db számlát állított ki. A számlákat azonban az I. rendű vádlott a bt. könyvelésében, általános forgalmi adó bevallásaiban nem szerepeltette, a számlák összesen 3.833.000 Ft összegű áfa tartalmát nem fizette be.

b) Az I. rendű vádlott által vezetett bt. egy polgármesteri hivatal részére is végzett vagyónvédelmi szolgáltatást 2005. évben, amely után 48.000 Ft adóalappal, 12.000 Ft áfa tartalommal számlát bocsátott ki a polgármesteri hivatal felé, amely azt befogadta, kifizette. A számla összegét az I. rendű vádlott a cég könyvelésében nem szerepeltette, annak adótartalmát nem vallotta be és nem fizette meg.

c) Az I. rendű vádlott az általa képviselt bt. nevében, noha üzleti kapcsolatban nem állt a VI. rendű vádlott egyéni vállalkozóval, 3 db fiktív, valós gazdasági eseményt nem tartalmazó számlát bocsátott ki közvetített ügynöki szolgáltatásról. A 3 db számla áfa tartalma 1.300.000 Ft, a bruttó értéke 6.500.000 Ft volt. E kibocsátott számlákat az I. rendű vádlott a bt. 2005. évi áfabevallásában nem vallotta be, az 1.300.000 Ft összegű áfatartalmat nem fizette be a központi költségvetésbe.

Az elsőfokú bíróság az ítéletében a 3 részcelegménnyel be nem fizetett áfa összegével egyező 5.145.000 Ft vagyónelkobzást rendelt el az I. rendű vádlottal szemben. A másodfokú bíróság a vagyónelkobzásra vonatkozó rendelkezést hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította. A járásbíróóság ezt követően szintén 5.145.000 Ft összegű vagyónelkobzást rendelt el az I. rendű vádlottal szemben. A vagyónelkobzással kapcsolatos rendelkezés két okból is törvénysértő. Azzal, hogy az I. rendű vádlott által vezetett betéti társaság a ténylegesen elvégzett gazdasági tevékenységről kiállított számlák áfa tartalmát nem fizette be, valójában nem az I. rendű vádlott, hanem a gazdasági társaság gazdagodott, így az intézkedést is a betéti társasággal szemben kellett volna elrendelni. Tévedett a bíróság akkor is, amikor a c) pont szerinti részcelegménnyel összefüggésben is vagyónelkobzást rendelt el. E részcelegmény valójában azt róta az I. rendű terhelt terhére, hogy a fiktív gazdasági tevékenység után felszámított áfa tartalmat nem fizette be. Az el nem végzett és ki nem fizetett gazdasági tevékenység ellenértékének adótartalmától azonban a központi költségvetés értelemszerűen nem eshetett el, azzal az I. rendű terhelt cége sem gazdagodhatott. Az ítéleti tényállás azonban azt is tartalmazza, hogy e három számlát a VI. rendű vádlott, mint egyéni vállalkozó az adóbevallásában rögzítette, azok tartalmát, mint a vállalkozási tevékenysége érdekében felmerült egyéb költséget tüntette fel, és azzal a személyi jövedelemadó fizetési kötelezettségét csökkentette. A c) pontban foglalt részcelegménnyel összefüggésben tehát nem az I. rendű,

hanem a VI. rendű vádlott gazdagodott, így azt elvonni az I. rendű vádlottól - illetve az általa képviselt gazdasági társaságtól - nem lehet.

Egy másik ügyben a vádlott az általa vezetett betéti társaság nevében 2009. évben nem nyújtott be adóbevallást, áfa adónemben 3.419.000 Ft vagyoni hátrányt okozott. A vádirat a vádlottal szembeni, a be nem fizetett áfa értékének megfelelő vagyonekobjzásra tett indítványt, a jogerős ítélet is eképpen rendelkezett. A vádlott meg nem cáfolta vallomása szerint azért nem fizette meg az áfát, mert elsődlegesen az alkalmazottait fizette ki. Megállapítható volt tehát, hogy a költségvetést károsító bűncselekménnyel összefüggésben nem a vádlott, hanem az általa képviselt gazdasági társaság gazdagodott, így nem a vádlottal, hanem a betéti társasággal szemben lett volna helye vagyonekobjzásnak. Ha pedig a gazdasági társaság az ügydöntő határozat meghozatalának időpontjára már jogutód nélkül megszűnt, akkor vele szemben sincs vagyonekobjzásnak helye.

A vizsgálattal érintett egyik ügyben az I. rendű vádlott az általa képviselt betéti társaság 2006. évi adóbevallásában fiktív számlákat szerepeltetett, azok áfa tartalmát levonásba helyezte, ezzel 2.294.525 Ft vagyoni hátrányt okozott. A bíróság – helyt adva az ügyészi indítványnak - ebben az esetben is az I. rendű vádlottal szemben rendelt el vagyonekobjzást 2.294.525 Ft összegben. A nyomozati iratok szerint az adóhatóság a gazdasági társaságot az említett adóhiány megfizetésére kötelezte. Ebben az esetben is tehát a vagyonekobjzás lehetőségét nem az I. rendű vádlottal, hanem az általa képviselt gazdasági társasággal szemben kellett volna vizsgálni, amit kizárt az adóhatóságnak az adóhiány megfizetésére történt kötelezése.

A költségvetési csalás esetében tehát a vagyonekobjzás kapcsán tisztázásra szoruló kérdés, hogy a cselekmény kapcsán ki gazdagodott: a gazdasági társaság vagy az azt képviselő elkövető. Amennyiben nincs arra adat, hogy a gazdasági társaságot terhelő adó megfizetésének elmulasztásával „megspórolt” összeg a gazdasági társaságot képviselő terhelthez jutott volna, úgy vagyonekobjzásra is csak a társasággal szemben kerülhet sor.

III/H. A vagyonekobjzás elrendelésére tett törvényes ügyészi indítványok sikertelensége

Alapvetően bizonyítási probléma volt az oka annak, hogy a bíróság annak ellenére nem alkalmazott vagyonekobjzást, hogy a vádlottak bűnösségét megállapította. Ezekben az ügyekben ugyanis nem lehetett kétséget kizáróan megállapítani a vádlottak személyes vagyongyarapodását.

Egy ügyben a kerítés alapesetét elkövető terhelt ugyan haszonszerzés végett hozta össze a külföldi férfit a volt élettársával szexuális cselekményre, de az már nem volt bizonyítható, hogy ezért az 5000 Ft-ot meg is kapta.

Egy másik ügyben a terheltet egyebek mellett azzal is vádolta a járási ügyészség, hogy 4-5 esetben 1-1 pakk új pszichoaktív anyagot adott el ismerősének, alkalmanként 1.500 Ft-ért, a vádiratban az ebből szerzett jövedelem tekintetében tett vagyoneklobzásra indítványt. A bíróság az ítéletében az új pszichoaktív anyag átadását és nem annak értékesítését állapította meg.

Az egyik járási ügyészség ügyében a vádlott egy kft. ügyvezetője volt a cég felszámolásának elrendeléséig. A kft. fizetésektelensége 2008. december 19. napjára már kialakult. A vádlott a kft. tárgyi eszközeit 2007 októberétől kezdődően, illetve 2008. év folyamán legalább a vételáruk feléért, 3.335.038 Ft-ért értékesítette, az így befolyt ellenértéket elrejtette. Az elsőfokú bíróság ezen összegre a vádlottal szemben vagyoneklobzást rendelt el, indokolása szerint a befolyt pénzüsszeget nem a társaság érdekében, tartozásainak rendezésére, hanem a saját céljaira fordította, így a vételárakkal a vádlott gazdagodott. A másodfokú bíróság a vagyoneklobzást mellőzte arra hivatkozva, hogy nem lehetett felderíteni, hogy a kft. tárgyi eszközeinek értékesítéséből befolyt ellenérték a vádlott vagyonát gyarapította-e vagy azt a vádlott a társaság érdekében használta-e fel.

III/I. A vagyoneklobzásra irányuló különleges eljárás (Be. 569. §-a és 570. §-a)

Jelenleg nincs kiforrott ügyészi és bírósági gyakorlat arra, mi a helyes eljárásjogi megoldás abban az esetben, ha a vádlott a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt elhunyt, azonban a vád tárgyává tett cselekmény kapcsán vagyoneklobzásnak van helye. Az elkövető halála a Btk. 74. §-ának (3) bekezdése alapján a vagyoneklobzásnak nem akadály, a Be. 334. §-a pedig lehetővé teszi a vagyoneklobzás elrendelését az eljárásnak a vádlott halála miatt történő megszüntetése esetére, így kérdésként merül fel, hogy ilyenkor a Be. 569. §-a szerinti különleges eljárást kell lefolytatni, vagy az eljárás megszüntetéséről rendelkezni jogosult bíróság felvehet-e még bizonyítást a vagyoneklobzással összefüggésben. Az egyik ügyben a vádlott halála előtt a bíróság egyetlen érdemi tárgyalást sem tartott, azonban az eljárást mindaddig nem szüntette meg, amíg az ügyész nem nyilatkozott arra, hogy a vagyoneklobzásra tett indítványát fenntartja-e. Ismert ugyanakkor olyan álláspont is, mely

szerint a Be. 334. §-a szerinti eljárásra csak akkor van lehetőség, ha a vagyonekobbzás feltételeinek tisztázására a bizonyítási eljárást addigra már lefolytatta a bíróság.

A Be. 332. §-ának (3) bekezdése alapján az (1) és (2) bekezdésben írt ok, így többek között a vádlott halálának észlelése esetén a bíróság az eljárást nyomban megszünteti. Az eljárást ezen okból megszüntető végzés ügydöntő határozat, annak jogerőre emelkedése után a vagyonekobbzásról csak különleges eljárásban lehet határozni. Más kérdés, hogy amennyiben a tényállást a bíróság a vádlott halálának ismertté válásakor már kellő mértékben felderítette, és így döntést tud hozni azzal kapcsolatban, hogy történt-e bűncselekmény, ha igen, akkor azzal ki és milyen mértékben gazdagodott, úgy nincs akadálya annak, hogy az eljárás megszüntetésével egyidőben a vagyonekobbzásról is rendelkezzenek.

Hasonló álláspontra helyezkedett az Alkotmánybíróság is a 1624/B/1991. AB számú határozatában is. Bár az Alkotmánybíróság ekörben az elkobbzással kapcsolatban fejtette ki az álláspontját, az a jelenleg hatályos Btk-ban szabályozott vagyonekobbzással kapcsolatban is irányadó. Az AB határozat megalkotásakor hatályos 1978. évi IV. törvény elkobbzás útján tette lehetővé olyan dolog elvonását is, amely ma már vagyonekobbzás alá esik, másrészt a jelenleg hatályos Be. szerint az elkobbzásról és a vagyonekobbzásról a bíróság általában azonos eljárásjogi feltételek mellett rendelkezhet. Az Alkotmánybíróság e határozatában kifejtette: „a bíróság az általános eljárás keretében csak akkor dönthet az elkobbzásról, ha az addig lefolytatott bizonyítás eredményeként a tényállás felderítése megtörtént, és így az intézkedés alkalmazásának előfeltételei kétségtelenül megállapíthatóak. Ezekben az esetekben a bíróság csupán a Btk-ban büntetendővé nyilvánított cselekmény megtörténtét állapítja meg, azonban senkit nem nyilvánít bűnössé. Hangsúlyozott követelmény, hogy ilyenkor az elkobbzásról való határozathozatal csupán lehetőség, azaz amennyiben a bíróság az eljárás megszüntetésének, illetve felfüggesztésének szükségességét észleli, az eljárást nem folytathatja pusztán azért, hogy határozni tudjon az elkobbzás kérdésében.”

2013. július 1. napját megelőzően a törvénysértően alkalmazott vagyonekobbzás felülvizsgálati eljárás keretében, a Be. 416. §-a (1) bekezdésének b) pontja szerinti okból volt orvosolható. Ezzel egy tekintet alá esett az is, ha a bíróság valamilyen okból törvénysértően nem látta alkalmazhatónak ezen intézkedést, így azt kifejezetten mellőzte. A Be. 2013. július 1. napjától hatályos 570. §-a azonban nemcsak akkor ad lehetőséget különleges eljárásban a vagyonekobbzással kapcsolatos rendelkezésre, ha a vagyonekobbzásról a jogerős ügydöntő

határozat elmulasztott rendelkezni, hanem már a jogerős ügydöntő határozatnak a vagyonekhozással kapcsolatos törvénysértő rendelkezése is orvosolható. Meg kell ugyanakkor említeni, hogy a jogalkotó a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvénnyel a szükséges módosításokat nem teljeskörűen vezette át. 2013. június 30. napjáig értelemszerűen csak hivatalból, vagy az ügyész indítványára folytathatta le a különleges eljárást a bíróság, hiszen az intézkedés a terhelt számára hátrányos rendelkezés meghozatalát eredményezte, így annak indítványozására a terhelt és védője nem volt jogosult. A jelenleg hatályos Be. 570. §-ában változatlan maradt, hogy e különleges eljárást a bíróság hivatalból illetve ügyészi indítványra folytathatja csak le. A módosítást követően azonban indokolt lett volna a terhelt és a védő számára is biztosítani az indítványtételi jogot, a terhelttel szemben törvénysértően elrendelt vagyonekhozás esetén. Ez azonban elmaradt, így különösen fontos, hogy az ügyész az intézkedés törvénysértő jellege esetén a terhelt javára különleges eljárás lefolytatását indítványozza.

A Kúria gyakorlata jelenleg nem egységes abban a kérdésben, hogy a terhelt vagy védője a terhelttel szemben alkalmazott vagyonekhozás törvénysértő jellegét felülvizsgálati eljárásban sérelmezheti-e. A rendkívüli jogorvoslat és a különleges eljárás közti egyik lényeges különbség azonban az, hogy amíg a Be. 423. §-ának (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati eljárásban a tényálláshoz kötöttség érvényesült, úgy a különleges eljárásban a Be. 570. §-ának (2) bekezdésére figyelemmel a Be. 569. §-ának (3) bekezdése alapján tárgyalás keretében bizonyítást is lehet felvenni.

IV. Összegzés

A vizsgálat megállapításai alapján az alábbi követelmények megfogalmazása, illetve intézkedések megtétele indokolt.

- Már a nyomozás során is körültekintően kell vizsgálni a vagyonekhozás feltételeinek fennállását. Így tisztázni szükséges pl. több elkövető esetén azt, hogy személyenként ki, mennyivel gazdagodott a bűncselekmény elkövetésével összefüggésben.

- A költségvetést károsító bűncselekmények esetén vizsgálni kell, hogy a NAV határozattal kötelezte-e a terheltet vagy az általa képviselt gazdálkodó szervezetet az adóhiány megfizetésére.

- A vádirati tényállásnak a vagyonekobbzás ténybeli alapjait is tartalmaznia kell. Ekörben utalni kell pl. a megtérült kár összegére, költségvetési csalás esetében az adóhiány megfizetésére kötelező adóhatósági határozatra, a bejelentett polgári jogi igényre, kábítószer vagy új pszichoaktív anyag értékesítése esetén az abból befolyt összegre. Ügyészi eszközökkel törekedni kell arra, hogy a bírósági határozatok is rögzítsék ezen elemeket.

- Több vádlott ellen indult eljárásban a vádiratban és a végindítványban kerülni kell a tartalmát tekintve egyetemlegességre utaló vagyonekobbzásra tett indítványt. A pénzösszegben kifejezett vagyonekobbzás elrendelésére tett indítványban lehetőség szerint a pontos összeget is fel kell tüntetni.

- A Be. jelenleg hatályos 570. §-ával kapcsolatos jogszabályi hiányosságot jogalkotás útján – a készülő új büntetőeljárás törvényben - indokolt rendezni.